

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Jana Jurajdová

Mládež a volný čas

Olomouc 2012

vedoucí práce: PhDr. Zuzana Tichá, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedené pramenů a literatury.

V Olomouci dne

.....

Jana Jurajdová

Děkuji PhDr. Zuzaně Tiché, Ph.D. za odborné vedení práce, za podněty a rady, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytovala při jejím zpracování.

Obsah

Úvod	6
I TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Volný čas	9
1.1 Vymezení pojmu volný čas	9
1.2 Různá pojetí volného času.....	10
1.3 Funkce volného času	11
1.4 Trávení volného času.....	13
1.4.1 Faktory ovlivňující nejen volbu činností	13
1.4.2 Způsoby trávení volného času	15
1.5 Volný čas a životní styl	19
2 Mládež	20
2.1 Vymezení pojmu mládež.....	20
2.2 Charakteristické rysy mládeže.....	21
2.3 Mládež a její hodnotový systém	22
2.4 Mládež a volný čas pohledem výzkumů	23
2.5 Problémové a rizikové chování mládeže	25
2.5.1 Prevence na středních školách.....	27
3 Média	29
3.1 Vymezení pojmu média.....	29
3.2 Funkce médií	29
3.3 Vliv médií.....	31
3.4 Média ve volném čase mládeže	32

II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 Výzkumné šetření	34
4.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky	34
4.2 Charakteristika výzkumného souboru	34
4.3 Metody sběru dat	35
4.4 Průběh výzkumu	35
5 Interpretace získaných dat	36
5.1 Závěrečná zjištění	53
Závěr	54
Seznam použitých zdrojů	56
Seznam tabulek a grafů	58
Seznam příloh	60

Úvod

Volný čas je obecně chápán jako doba relaxace a odpočinku, ale i rozvíjení zájmů a zálib, kulturního a sportovního vyžití a rodinného života. Pro mládež je ovšem pojem „volný čas“ často redukován jen na dobu, kdy nejsou pod přímou kontrolou dospělého, ať už rodiče nebo pedagoga či jiné pověřené, a tudíž odpovědné osoby, která náplň jejich času pochopitelně usměrní a ovlivní. Způsob, jakým dnešní adolescenti tráví volný čas, je častým předmětem hodnocení současné společnosti, respektive kritikou její péče o mládež. Často se setkáváme s extrémními názory - buď že jsou mladí lidé přetěžováni množstvím úkolů souvisejících se vzděláváním, nebo že zmizely dříve běžné povinnosti a děti mají přespříliš času, který nejsou schopny konstruktivně využít. Se vstupem na střední školu jsou spojeny první konfrontace snu a reality, sebehodnocení a hodnocení okolím. V tomto věku má mladý člověk dostatek osobní svobody, aby mohl se svým volným časem naložit podle vlastní vůle, ale do jisté míry je stále ještě korigován rodičem. Je tedy dítětem, ale už dokáže projevit svou vůli a má pro ni dostatek prostoru.

Důvodem zvolení tohoto tématu je vlastní zvědavost o této problematice. Na tuto vlnu mě však především přivedla moje matka, která už mnoho let pracuje jako pedagožka ve školství, tudíž spolu často debatujeme o proměnách a změnách mládeže, které během svých dlouholetých zkušeností zaznamenala ve své praxi. Druhým hlavním podnětem pro zvolení tohoto tématu byl fakt, že se sama ve svém volném čase věnuji mládeži v rámci sportovního kroužku a vím, jak je těžké i z této pozice ovlivnit volný čas dětí a mládeže. Právě to mě přivedlo na myšlenku zabývat se blíže náplní volnočasových aktivit mladých lidí a jejím rozvržením.

Bakalářská práce „Mládež a volný čas“ si klade za cíl charakterizovat, rozebrat a zmapovat aktuální problematiku volného času středoškolské mládeže.

Tato práce je členěna na teoretickou část, zahrnující definování pojmů a jejich interpretaci a část empirickou, zabývající se praktickým výzkumem.

Cílem teoretické části bude tedy definovat pojetí volného času z různých hledisek a zabývat se faktory a dalšími aspekty, které kvalitu náplně volného času určují. V první části této práce budou charakterizovány jednotlivé složky aktivit, které mládež ve svém volném čase provozuje a tím i částečně vyjádřena míra péče, kterou společnost věnuje kvalitě žádoucích volnočasových činností své mladé generace. Část této práce je zaměřena

i na masová média, o nichž předpokládám, že jsou nedílnou komponentou ve volném čase mládeže.

Ve druhé části své práce chci zmapovat využívání volného času dnešními středoškoláky. V praktické části si kladu tyto cíle: zmapovat, jakými způsoby tráví středoškolská mládež svůj volný čas, zjistit, zda mládež upřednostňuje spontánní trávení volného času před organizovaným, prozkoumat, jaké bariéry mládeži brání ve volném čase, rovněž odhalit existenci rozdílů mezi volným časem dívek a chlapců, probádat vliv médií na volný čas mládeže a v neposlední řadě zjistit denní časovou dotaci volného času mládeže.

Praktická část práce se opírá o výsledky dotazníkového výzkumu provedeného 120 oslovenými respondenty. Získané odpovědi jsou zpracovány, vyhodnoceny a údaje z nich porovnány v podobě tabulek a grafů. Získaná data jsou následně interpretována a komentována vždy po jednotlivých položkách zadaného dotazníku.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Volný čas

Volný čas můžeme řadit k světovým fenoménům. O této problematice bylo vydáno mnoho knih, odborných textů a časopisů, bylo provedeno nespočet výzkumů, avšak s neustálým vývojem společnosti se názory na volný čas různí. Cílem této kapitoly je vymezení pojmu volný čas, objasnění jeho funkcí, charakteristika různých pojetí volného času, formulace orientací ve volném čase a faktorů, jež tyto orientace ovlivňují a závěrem i vymezení vztahu volného času a životního stylu.

1.1 Vymezení pojmu volný čas

Definici volného času formulovalo nespočet autorů a odborníků. I přesto všechno, každý z nás má pro tento pojem odlišnou koncepci a právě ono individuální pojetí, tvoří opravdovou náplň volného času každého z nás.

V Pedagogickém slovníku je volný čas definován jako: *„Čas, se kterým může člověk nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 274).

Hofbauer (2004, s. 13) volný čas formuluje takto: *„Čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.“*

Za výstižnější charakteristiku Hofbauer (2004, s. 13) považuje: *„Činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.“*

Další definici nalezneme v publikaci „Pedagogika volného času“, kde je na volný čas nahlíženo jako na *„dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění“* (Pávková a kol., 2002, s. 13).

Jinou definici nabízí koncepce Krause (2006, s. 49): *„Volný čas je všechn čas, který nám zbude po splnění si všech povinností (pracovních, společenských/sociálních a rodinných) a po uspokojení biologických a fyziologických potřeb. Toto pojetí chápe volný čas jako zbytkovou hodnotu na relativně svobodné využití.“*

Sama se nejvíce ztotožňují s definicí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, které uvádí: „*Za volný čas je považován čas, v němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů, volí svou činnost*“ (Volný čas a prevence u dětí a mládeže, 2002, s. 6).

Vážanský, Smékal (1995, s. 23) uvádějí dva hlavní směry chápání termínu volný čas.

Negativní pojem: „*Volný čas v tomto smyslu znamená zbývající dobu celkového denního průběhu, která zůstala po studijně nebo pracovních podmíněném čase, úkolech v domácnosti a po uspokojení základních fyziologických potřeb.*“

Pozitivní pojem: „*Volný čas je charakterizován jako disponibilní časový prostor, v němž by volný čas mohl pro jedince znamenat svobodu. Je také dobou, v níž se individuuum může nezávisle na jakýchkoli povinnostech výhradě svobodně realizovat a dělat to, či ono, k čemu je nikdo nenutí a k čemuž není též povědomě nuceno.*“

Velký přínos do oblasti volného času zaznamenal Dumazedier. Tento průkopník sociologie volného času odlišoval dobu „mimopracovní“ a „volný čas“. Tvrdil, že doba volného času je jen částí doby mimopracovní. Volnému času přisoudil následující vlastnosti (Dumazedier in Hodaň, Dohnal, 2005) :

- Volný čas je svobodnou volbou a odprošťuje nás od každodenních povinností.
- Volný čas je nezainteresovaný tzn., nemá žádný náboženský či politický cíl.
- Volný čas nám napomáhá uspokojovat naše individuální potřeby.

1.2 Různá pojetí volného času

Na problematiku volného času je možno nahlížet z mnoha různých pohledů. Přehlednou koncepci dělení uvádí Pávková a kol. (2002).

Ekonomické hledisko – tohle hledisko se na volný čas dívá především z hlediska financí. Sleduje kolik prostředků stát a společnost do oblasti volného času vložili a zda a jakým způsobem se vynaložené náklady vrátí. Volný čas není pouze odvětvím využívané pro výchovnou a vzdělávací činnost, ale v dnešní průmyslové době je i úspěšným odvětvím tržní ekonomiky.

Sociologické a sociálně psychologické hledisko – sleduje, jak volný čas ovlivňuje interpersonální vztahy. Především ale z tohoto hlediska vyplývá, že způsob využívání volného času, hlavně u dětí, je ovlivněn sociálním prostředím. Obzvláště zřetelný je zde vliv rodiny. Děti často vidí své rodiče jako vzory, podle kterých se často řídí. Bohužel rodiny, kde není

dobře zvládnuta výchovná úloha, se často vyznačují nezájmem o volný čas jejich dětí, což může být příčinou případného negativního vývoje dítěte. Přítěžujícím faktorem zde může být i fakt, že dospívající často dají přednost vrstevnickým skupinám před organizovaným trávením volného času.

Politické hledisko – závisí na iniciativě státu. Jak a jakým způsobem bude stát zasahovat do trávení volného času obyvatelstva, jaká bude vzdělávací politika a jaká pozornost bude věnována volnému času v rámci školské soustavy. Činnostmi, kterými stát zasahuje do oblasti volného času, jsou: zakládání, financování a ovlivňování zařízení pro volný čas, pomoc organizacím, konstituování pedagogiky volného času, ochrana před nepřiměřenou komercializací atd.

Zdravotně-hygienický pohled – sleduje, jakým způsobem volný čas ovlivňuje všestranný rozvoj duše i těla. Důležitou roli zde hraje uspořádání režimu dne, sociální i duševní hygiena. Správné využívání volného času kladně ovlivňuje zdravotní stav člověka.

Pedagogické a psychologické hledisko – pedagogické ovlivňování volného času se snaží nejen o podporu aktivit mládeže a její seberealizaci, ale i o navázání sociálních kontaktů, pocitů bezpečí a jistoty. Volný čas dětí a mládeže má z pedagogického hlediska dva úkoly: výchovu ve volném čase a výchovy pro volný čas.

1.3 Funkce volného času

Volný čas plní v životě každého z nás široké spektrum funkcí. Každý z autorů přistupuje k jejich důležitosti odlišně.

Pávková a kol. (2002) dělí funkce mimoškolní výchovy takto:

Výchovně-vzdělávací funkce – díky rozmanitým a zajímavým činnostem jsou především děti motivovány k smysluplnému využívání volného času, který vede nejen k získání a osvojení nových vědomostí, dovedností, znalostí, návyků, ale i k vlastnímu sebehodnocení.

Zdravotní funkce – tato funkce je plněna především prostřednictvím denního režimu tak, aby pomáhal tvořit zdravý životní způsob. Zde především ve smyslu pohybové zátěže, pobytu na čerstvém vzduchu, zdravé životosprávy či duševní hygieny.

Sociální funkce – v mimoškolní výchově dochází k utváření sociálních vztahů, a také ke kultivaci vztahů mezilidských. Tato funkce také napomáhá případnému vyrovnávání sociálních rozdílů ve skupině.

Preventivní funkce – smysluplné trávení volného času může fungovat jako prevence sociálně patologických jevů či delikvencí, zejména u dětí a mládeže. Proto je pro naši společnost důležité, aby volnočasové organizace kladly velký důraz na tuto funkci, která se snaží především předcházet jevům, které jsou společensky nepřijatelné či dokonce nebezpečné. Mezi tyto jevy se řadí alkoholové nebo drogové závislosti, kriminalita, záškoláctví, rasismus apod.

Preventivní funkce může negativním jevům předcházet ve třech stádiích:

Prvním stupněm je primární prevence, která působí celospolečensky, nezaměřuje se na konkrétní, ohrožené skupiny. Druhou fází prevence nazýváme sekundární, u níž jsou cílovou skupinou jedinci, u kterých předpokládáme zvýšené riziko sociálně patologických jevů. Poslední etapou je prevence terciární, která zaměřuje na léčbu či zabránění recidivy u jedinců, u kterých se negativní jevy projeví, nebo jimi byli zasaženi.

Francouzský sociolog volného času Roger Sue (in Hofbauer 2004) uvádí, že volný čas plní funkci:

- Psychosociologickou – zde řadí prvky zotavovací, relaxační, uvolňující, zábavné.
- Sociální – tato funkce se projevuje hlavně v procesu socializace a při vzniku sociálních skupin.
- Terapeutickou – zde ve smyslu využívání volného času, jakožto terapeutického prostředku.
- Ekonomickou – tato funkce se zaměřuje na výdej nákladů na činnost ve volném čase.

Takto vymezil dělení funkcí Horst. W. Opaschowski (in Hofbauer, 2004):

- Rekreační – oddech, regenerace, zotavování.
- Komunikační – vznik interpersonálních kontaktů, vztahů.
- Integrační – vrůstání do společenských struktur.
- Kompenzační – odstranění zklamání, uspokojení potřeb.
- Výchovná a vzdělávací – školní i mimoškolní výchova.
- Kontemplační – hledání smyslu života, životních hodnot.
- Participační – spoluúčast na vývoji společnosti.
- Enkulturační – vlastní kulturní rozvoj.

Sak (2000) zmiňuje, že volný čas zastává mnoho funkcí vzhledem k společenskému systému. Uvádí však, že vzhledem k jedinci plní především tyto funkce:

- Relaxační.
- Rekreční.
- Rozvojovou.

Dumazedier (in Hodaň, Dohnal) uvádí, že funkce volného času plynou pouze z potřeb jedince a ne z potřeb společenských. Vymezil tři základní funkce volného času:

- Odpočinek, zotavení, reprodukce pracovní síly.
- Rozptýlení, zábava, únik ze stereotypu.
- Rozvoj osobnosti.

1.4 Trávení volného času

Existuje nekonečně mnoho způsobů, kterými můžeme strávit svůj volný čas. To, jaký způsob si vybereme, často ovlivňují činitelé, kteří na nás mají vliv nejen při volbě způsobu trávení volného času, ale působí na nás v průběhu celého ontogenetického vývoje, ve všech sférách života. Cílem této podkapitoly není jen objasnit faktory ovlivňující jedince, ale i výčet různě zaměřených činností ve volném čase. V poslední řadě tohoto oddílu je třeba objasnit vztah mezi volným časem a životním stylem.

1.4.1 Faktory ovlivňující nejen volbu činností

Jak již bylo zmíněno, existuje široká škála činitelů, jež nás ovlivňují v průběhu celého života, téměř ve všech oblastech života, tudíž i v oblasti volného času.

Obecně faktory, které ovlivňují každého jedince, se dělí takto (Janiš ml., 2009; Pávková a kol., 2002):

Vnitřní faktory – zde se řadí především vliv genetiky. Jedná se o dispozice, které byly získány během prenatálního vývoje. Do genetické vybavenosti patří například stavba těla či barva pleti, můžeme však získat i určité predispozice k určitým činnostem, kterým se můžeme věnovat ve volném čase. Někteří odborníci spojují vliv genetiky s inteligencí. Na tohle diskutabilní téma se často vedou ostré diskuze, protože názor s vrozenou inteligencí vylučuje vliv rodiny a širšího prostředí. Avšak jisté je, že každý z nás je do jisté míry genetikou ovlivněn.

Vnější faktory – zahrnují veškeré celospolečenské vlivy, které působí z vnějšího prostředí. Na jedince v primární socializaci působí především rodina. Ta však na jedince působí v průběhu celého života. Rodina v širokém měřítku ovlivňuje volbu činností svých dětí. Dalším vnějším faktorem je vliv skupin, který se do popředí dostává hlavně v období adolescence. Skupiny, u mládeže zvláště pak vrstevnické, značně působí na výběr aktivit ve volném čase. Dalším faktorem jsou média, která ovlivňují každodenně naše životy.

U mladých lidí se média stávají čím dál častější „aktivitou“ ve volném čase. Média budou předmětem samostatné kapitoly této práce.

Spousta et al. (1994) vymezuje faktory, které mohou v některých případech omezovat trávení volného času. Pohled na volný čas se nejrychleji mění v závislosti na věku. Předškolní dítě si ještě není schopno uvědomit rozdíl mezi povinnostmi a volným časem. Tohle rozlišení je schopno rozpoznat až během školního věku, kdy se jasně vymezuje, že po splnění všech povinností následuje volný čas. Pro pubertu je zase typická široká škála a častá proměna zájmových aktivit. Pro střední dospělosti je příznačné zapálení nejen v pracovním životě, ale i ve volném čase. V pozdějším věku se zvyšuje touha po rozšíření obzoru. Aktivity už nejsou tak různorodé, ale spíše ustálené.

Pohlaví je další faktor, který může ovlivňovat ve způsobu trávení volného času. Ženy jsou často brány jako „jemné“ pohlaví, proto se od nich očekává určitý způsob chování a to i ve volném čase. S rychle vyvíjející společností se však na tuto problematiku nelze nahlížet ze starého modelu. Jisté vzorce genderových stereotypů je sice možno zpozorovat i dnes, ale nelze zobecňovat, že tohle či tamto je pouze ženská nebo mužská činnost.

Fyzická kondice a zdravotní stav jsou činitelé, které mohou největší mírou bránit nejen ve volném čase, ale i při výkonu práce. Na druhou stranu nebudeme-li sami aktivní, můžeme si svou fyzickou kondici oslabit, což může být příčinou vzniku různých onemocnění. Aby se snížilo riziko těchto faktorů, je třeba dodržovat zdravý životní styl.

Dalším faktorem je psychická kondice, která „je dána temperamentovou výbavou, výší inteligence a stupněm aktivity, energičnosti, podmiňujících volní složku osobnosti“ (Spousta et al., 1994, s. 50). Nejen pro fyzickou formu, ale i pro dobrou psychickou kondici je nutné dodržovat zásady zdravého životního stylu. Neopomenutelnou roli zde hraje i psychická hygiena, která podporuje duševní zdraví.

Další faktory, které mohou dle Spousty et al. (1994) limitovat, jsou profese a příslušnost v určité společenské vrstvě. Dělník pracující osm hodin na stavbě, si půjde těžko po práci

zahrát s přáteli squash, ale pravděpodobně dá přednost odpočinku u televize. Naopak u toho, kdo vykonává „sedavou“ práci, se dá předpokládat, že svůj čas stráví aktivněji. Bohužel i příslušnost ke společenské vrstvě nás může limitovat hlavně díky tomu, že závisí na množství statků. A není-li dostatek prostředků, nelze vždy trávit volný čas dle vlastních představ.

Další limitující faktory vymezuje Dumazedier (in Hodaň, Dohnal, 2005). K výše uvedeným determinantům přidává i geografické prostředí, stupeň rozvoje konkrétní společnosti, rodinný stav, kvalifikaci, podíl na moci, bydliště, vzorce konkrétní subkultury atd.

1.4.2 Způsoby trávení volného času

Ve 21. století se nám nabízí nespočet způsobů, kterými můžeme strávit svůj volný čas. Záleží jen na nás, který si vybereme. Zda dáme přednost trávit svůj čas organizovaně a pravidelně v libovolné instituci nebo zvolíme jiný spontánní prostředek. Většinou však máme více oblíbených aktivit či zájmových činností, kterým se ve volném čase věnujeme. Volba nezáleží jen výhradně na výše zmíněných faktorech. To, jak strávíme volný čas, často závisí i na mnoha dalších okolnostech.

Pávková a kol. (2002) vymezuje tři samostatné celky činností, kterým se lze věnovat ve volném čase:

- Odpočinková činnost.
- Rekreační činnosti.
- Zájmová činnost.

Hlavním smyslem odpočinkových a rekreačních činností je kompenzace únavy či zabránění přetížení. Tyto činnosti mají největší význam u dětí školního věku. Ve škole jsou zahlcovány informacemi, vyzývány k pozornosti, což vyvolává psychickou i fyzickou únavu. Proto je nutné využít odpočinkových a rekreačních činností. Odpočinkové činnosti jsou klidné, nejsou fyzicky náročné. Řadí se sem například: práce s počítačem, poslouchání rádia, stolní hry, procházky, čtení knih, avšak nejvydatnější odpočinkovou činností je spánek. Na rozdíl rekreační činnosti jsou fyzicky vydatnější a často mají podobu tělovýchovných cvičení či manuální práce. Jako rekreační činnosti slouží: vyrovnávací cvičení, uvolňovací cviky, drobné pohybové hry, hudebně-pohybové hry atd.

Dalšímu širokému odvětví, kterému je možné se ve volném čase věnovat, jsou zájmové činnosti, které „*chápeme jako cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci*“ (Pávková a kol., 2002, s. 92).

Zájmové činnosti dělí Pávková a kol. (2002) dle mnoha kritérií:

Dle úrovně činností:

- Produktivní zájmy – jedinec aktivně vyvíjí svůj zájem, zabývá se aktivně předmětem svého zájmu.
- Receptivní zájmy – převažuje spíše pasivita, jedinec sleduje objekt zájmu.

Z hlediska časového trvání:

- Krátkodobé, dočasné, přechodné, trvalé.

Dle intenzity zájmu:

- Povrchní a hluboké.

Z hlediska společenských norem:

- Žádoucí a nežádoucí.

Z hlediska obsahu:

Zájmové činnosti společenskovední – jedná se o činnosti, jejímž předmětem jsou zájmy o společnost a společenské vědy. Tyto zájmy jsou zaměřeny především humanitně, proto se sem řadí odvětví jako psychologie, sociologie, historie a vůbec veškeré obory, jejímž předmětem je společnost v jakýchkoli souvislostech.

Zájmové činnosti pracovní-technické – cílem je získání vědomostí z technické oblasti a jejich aplikace v praxi. U dětí je důležité pěstovat touhu po aktivním uplatnění v oboru techniky, přirozenou představivost a tvořivost. Pracovní-technickému zájmu pozitivně přispívá rozvoj moderních technologií. Patří sem modelářské práce, elektrotechnika, výpočetní technika atd.

Zájmové činnosti přírodovědné – vedou k obohacování vědomostí o přírodě a její ochraně. Neopomenutelné je i získání poznatků o rostlinách a živočiších a zároveň výchova k úctě ke všemu živému kolem nás. U těchto činností je kladen důraz na tvořivost a aktivitu. Řadí se sem zájmy jako je pozorování živé a neživé přírody, ochrana a tvorba životního prostředí, pěstitelství, chovatelství atd.

Zájmové činnosti esteticko-výchovné – činnosti, které se především zabývají o výtvarný, hudební, literární či dramatický projev. Jedná se o poznávání výtvarného umění, sborový zpěv atd.

Zájmové činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření – přispívají k rozvoji zdravého ducha i těla. Je zde kladen důraz na všestrannost pohybových aktivit. Tyto zájmy mají širokou škálu konkrétních aktivit a řadí se sem např. atletika, gymnastika, sportovní hry, turistika atd.

Zájmové činnosti podle organizační formy mohou být vykonávány pravidelně či příležitostně, dle počtu účastníku individuálně, skupinově nebo hromadně a v poslední řadě mohou být činnosti vykonávány organizovaně nebo spontánně.

Z jiného pohledu nahlíží na způsoby trávení volného času mládeže Sak, Saková (2004). Ti ve svém výzkumu volného času mládeže užili faktorovou analýzu, která ukázala, že aktivity ve volném času vytvářejí obecnou orientaci jedince nebo skupiny. Aktivity rozdělili do sedmi faktorů:

Kulturní orientace – mezi mládeží spíše výjimečná skupina s hlubokým zájmem o kulturu. Jedinci s kulturní orientací se zabývají činnostmi, jako je četba knih, návštěva galerií, muzeí, divadel atd.

Extrovertně erotická orientace – tento faktor je spojen erotikou a sexem. Do této oblasti patří především tyto činnosti: schůzky s partnerem, sexuální aktivity, návštěvy kaváren, restaurací, večírky atd.

Náboženská orientace – především aktivity spojené se spirituálním rozměrem člověka. V této skupině si lze představit činnosti, jako jsou duchovní aktivity, účasti na náboženském životě.

Sportovní orientace – hlavní aktivitou je zde sportování, ale i hry a návštěvy sportovních utkání.

Vztahová orientace – je založena především na povídání si s přáteli, psaní dopisů, deníků.

Manuální orientace – činnosti spojené s domovem a manuální prací. Zde si lze představit činnosti, jako ruční práce, práce na zahradě, domácí práce.

Studijní orientace – tento faktor naplňuje studium a příprava na školu, mimoškolní vzdělávání, ale i práci s počítačem.

Dumazedier (in Hodaň, Dohnal, 2005) vymezuje činnosti, převládající ve volném čase do 5 kategorií:

- Činnosti fyzické.
- Činností manuální.
- Činnosti sociální.
- Činnosti estetické.
- Činnosti intelektuální.

Další způsoby trávení volného času uvádí ve svém preventivním programu Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT), ve kterém je správné využití volného času chápáno jako prostředek prevence negativních jevů u dětí a mládeže (Volný čas a prevence u dětí a mládeže). MŠMT zde způsoby dělí do dvou kategorií:

Aktivní využívání volného času a odpočinku – jestliže má dítě svůj volný čas naplněn rozmanitými aktivitami, zmenšuje se riziko projevů sociálně patologických jevů. Dítě však musí samo zaujímat aktivní přístup k této činnosti. MŠMT rozlišuje tyto formy aktivního využívání volného času: fyzická aktivita realizovaná organizovanou či neorganizovanou sportovní činností, zájmová činnost v přírodovědných, výtvarných, hudebních kroužcích, pohyb na čerstvém vzduchu, zábavné činnosti a aktivní odpočinek. Velký vliv na aktivní trávení volného času má rodina a škola. Avšak mládež tráví svůj volný čas i mimo ně, často individuálně v neformální skupině nebo v libovolné volnočasové instituci. Tyto instituce MŠMT v dokumentu Volný čas a prevence u dětí a mládeže (2002), dělí takto:

- Občanská sdružení dětí a mládeže.
- Občanská sdružení a další nevládní organizace pracující s dětmi a mládeží.
- Tělovýchovné spolky.
- Školní družiny.
- Školní kluby.
- Střediska pro volný čas.
- Komerční organizace.

Pasivní trávení volného času a odpočinku – sociálně patologické jevy u dětí a mládeže jsou ovlivněny mnoha činiteli. Mezi ně patří i nežádoucí trávení volného času, kterým například je: čas strávený v nepřiměřeném čase u televize či počítačových her, „poflakování“ po hospodách, diskotékách, ulicích nebo užívání návykových látek, kriminalita atd.

Jako negativní činitelé MŠMT vymezuje aktivity spojené s médii, party, návštěvy restauračních zařízení a nicnedělání (Volný čas a prevence u dětí a mládeže).

1.5 Volný čas a životní styl

Mezi volným časem a životním stylem existuje úzká souvislost. Často lze způsob trávení volného času označit za ukazatele životního stylu. Dle Pedagogického slovníku životní styl je: *“Typický způsob uspořádání činností, jednání lidí, vztahů, vědomí hodnot, norem a věcného prostředí ve společnosti, které je integrací životních způsobů jedinců. Na převládajícím životním stylu závisí prestiž vzdělání, postoj veřejnosti ke škole aj., (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 317). Pro správné pochopení definice je třeba objasnit i pojetí životního způsobu, jehož formulace je: „Charakter jedincem vykonávaných činností, používaných postupů a množství času, které je činností věnováno. Je určen materiálními podmínkami, osobností člověka, charakterem práce a ve společnosti převažujícím životním stylem. Životní způsob rodiny silně ovlivňuje postoj žáků ke škole a vzdělávání, a tím i průběh a výsledky edukačního procesu“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 317).*

V současné konzumní společnosti důležitou roli sehraává výchova ke zdravému životnímu stylu, která spočívá v osvojení si návyků duševní a tělesné hygieny. Zdravý způsob života se zaměřuje dle Krause a Poláčkové et al. (2001) především na tyto okruhy:

- Životní rytmus – správné nastavení denního harmonogramu tak, aby došlo k vyváženosti mezi povinnostmi, spánkem a regenerací.
- Pohybový režim – sportování a aktivní činnosti.
- Duševní aktivita – souvisí s kulturními a společenskými zájmy a v neposlední řadě s dodržováním zásad duševní hygieny.
- Životospráva a racionální výživa – správné stravování přispívá k duševní a tělesné vyrovnanosti.
- Zvládání náročných životních situací.

Téměř všechny z výše uvedených okruhů můžeme integrovat s volnočasovými aktivitami. I kvůli zdravému životnímu stylu je třeba smysluplně a efektivně využívat volný čas. Bohužel ve výzkumu mládeže Saka, Sakové (2000) značná část mládeže neví, jak naložit se svým volným časem, což může mít negativní dopad nejen na životní styl mládeže, ale i celkový zdravý vývoj mladých jedinců a v nejhorších případech může být i příčinou konání sociálně patologických jevů.

2 Mládež

V každém z nás pojem mládež evokuje něco jiného. Někdo si představí zkaženou, nevychovanou populaci, jež se poflakuje po ulicích, jiný zase skupinu jedinců s potencionálem změnit společnost k lepšímu. Nejen obecná charakteristika, ale i věkové vymezení období mládeže není jednoduché a unifikované. Cílem této kapitoly je vymežit a charakterizovat mládež z různých přístupů. Jedním z dílčích předmětů této kapitoly je také její hodnotová orientace a v neposlední řadě i rizikové a problémové chování mládeže.

2.1 Vymezení pojmu mládež

Dle Pedagogického slovníku mládež je „*sociální skupina tvořena lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, která již ve společnosti neplní role dětství, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, hodnot a norem. Každá generace mládeže reprodukuje některé kulturní hodnoty dané společnosti, jiné odmítá a tvoří nové. Proto vzniká v průběhu socializace mládeže určité napětí, vyvolané její větší schopností prosazovat nové věci, ale menší ochotou společnosti tyto změny připustit*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 125). Součástí této definice je i pedagogický přístup, který klade důraz na vzdělání mládeže, jakožto potencionálu vzdělanosti, rozvoje ekonomiky atd.

Důležitým faktorem, který vymezuje období mládeže, je věk. Avšak jednotlivé věkové škály se od sebe dost často liší. Jak je výše uvedeno, v Pedagogickém slovníku je mládež obdobím mezi 15. až 25. rokem života. Dle UNESCO je to do 26let, ale NATO mládež zase vymezuje obdobím od 15 do 24let. V některých publikacích se dokonce dočteme, že období mládeže končí až 30. rokem života Kraus et al. (2006).

Obecně se ale dá říct, že mládež je obdobím mezi dětstvím a dospělostí. Kde je ale hranice, kdy končí dětství a začíná dospělost?

Vedle pojmu mládež používáme i pojmenování adolescence. Označení mládež se užívá spíše v pedagogice a sociologii, ale adolescence je pojem psychologický (Macek, 1999). Termín adolescence je odvozen z latinského *adolescere* dorůstat, dospívat, mohutnět. Vágnerové (2000) vidí adolescenci, jako druhou etapu poměrně dlouhého časového stádia dospívání. Věkově období vymezuje od 15 do 20 let. Zmiňuje,

že u adolescentů dochází k variabilitě v oblasti psychické, sociální, méně už v oblasti somatické.

2.2 Charakteristické rysy mládeže

Období mládeže neboli adolescence, má v ontogenetickém vývoji specifické rysy, které můžeme pozorovat v oblasti biologické, psychologické a sociální.

Biologická charakteristika – v této etapě již nedochází k větším změnám v tělesném vývoji. Adolescenti v tomto období kladou velký důraz na vzhled a krásu. Vágnerová uvádí, že adolescenti jsou narcisticky zaměřeni. Tělo se stává důležitou složkou vlastní identity. Pokud jedinec v tomto období ztělesňuje ideální vzor, tvoří se jistota v jeho sebevědomí a tento jedinec bude ve společnosti uznáván. Oproti tomu zmiňuje, že u adolescentů s jakýmkoli tělesným handicapem může dojít k ohrožení identity plynoucí z nízkého sebevědomí, kritického sebehodnocení nebo z posměchu okolí. Adolescenti svůj vzhled často používají jako prostředek k dosažení sociálního statusu. U biologické charakteristiky je také potřeba říci, že období adolescence je ve většině případů obdobím prvních sexuálních styků (Vágnerová, 2000).

Psychologická charakteristika – způsob myšlení se v tomto období příliš nemění. Adolescent dobře zvládá logické operace, dosahuje vrcholu flexibilního myšlení a nalézá stále nové způsoby řešení. To je ale často důvodem zbrklých a neústupných řešení. Charakteristickým znakem je také silná motivace k přijetí do školského zařízení. Příčinou je vidina dosažení uznávané profesní role, která často souvisí s vysokým sociálním statusem a prestiží. U adolescentů také dochází k psychickému osamostatnění, především od rodiny. Mezi další psychologické charakteristiky můžeme zahrnout egocentrismus, preferenci intenzivních prožitků, snahu o absolutní řešení a potřebu neodkladného uspokojení (Vágnerová, 2000).

Sociální charakteristika – ze sociálního hlediska je adolescence obdobím přejímání rolí dospělého a vytváření sociální pozice ve společnosti. Velký význam v životě adolescenta mají vrstevníci, příslušnost k určité sociální skupině a také navázání partnerského vztahu. Tohle období je obzvláště bohaté pro vytváření sociálních skupin, které spojuje společná idea. Dobře známy jsou například „skejtáři“, punkeři atd. Často u těchto skupin pozorujeme jistou unikátnost v účesu, oblečení či hudbě. Dalším typickým projevem adolescentů je zvláštní druh komunikace, ve které často používají zkratky a specifický slovník. Na druhé straně dospělí začínají s adolescenty jednat jako s dospělými, v některých případech jim začnou

vykat, což u mládežníků vyvolává pocit respektu a zadostiučinění. Velký význam má také socializace. Během ní si adolescenti dle vlastního svědomí vytyčují normy a pravidla chování, jimiž se řídí a už nepřejímají samočinně normy, které jim předkládá společnost a rodiče. Také dochází k proměně sociálních rolí, kdy adolescent přestává být dítětem a připravuje se na roli dospělého. Zajímavý je také hodnotový systém mládeže, kterým se budu zabývat v jedné z dalších podkapitol (Macek, 1999; Vágnerová, 2000).

Je potřeba si uvědomit, že mezi mládeží a společností existuje úzká provázanost. Macek (1999, s. 46) uvádí: „*Adolescence je nejen důležitým obdobím v životě jednotlivce, ale má i společenskou hodnotu.*“ Sak, Saková (2004) zmiňují, že mládež velice citlivě reaguje na jakékoli změny ve společnosti a musí se vyrovnávat s kladnými i zápornými jevy ve společnosti.

2.3 Mládež a její hodnotový systém

Mládež má svá specifika nejen v oblasti psychologické, biologické a sociální, ale i systém hodnot se výrazně liší od jiných životních období. Tyto hodnoty ale nelze zobecnit jako ryze mládežnické, je potřeba přihlížet k individuálním zvláštnostem jedinců. V České republice bylo provedeno několik výzkumů na hodnotovou orientaci mládeže. Tato podkapitola nabídne mimo jiné i nejdůležitější a nejpřekvapivější výsledky z těchto výzkumů.

Pro tuto podkapitolu je důležité objasnit si pojmy hodnota a hodnotový systém. Je třeba si uvědomit, že v každém odvětví má pojem hodnota a s tím i související systém jiný význam. V jiném smyslu těmto pojmům bude rozumět ekonom, matematik, politik a odlišně zase pedagog či psycholog. Rozdíl v interpretaci pojmu hodnota je zřejmý i v Pedagogickém slovníku, kde v sociálně psychologickém pojetí hodnota znamená „*subjektivní ocenění nebo míra důležitosti, kterou jedinec přisuzuje věcem, jevům, symbolům, jiným lidem aj. Hodnoty jsou osvojovány v procesech socializace a enkulturace. Některé hodnoty jsou sdíleny celými skupinami nebo celou společností. Určité hodnoty mají trvalou platnost, jiné jsou proměnlivé a mají krátkodobé trvání*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 74).

Další pojem, který je třeba vysvětlit je hodnotový systém, jež je vymezen jako: „*Hierarchicky uspořádaný systém hodnot, který odráží reálné pořadí hodnot sdílených určitou skupinou populace v určitém období*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 74).

Sak, Saková (2004) uvádějí úzkou souvislost mezi hodnotami jedince, společností a jejím vývojem, politickou situací, která je nastolena a složkami osobnosti člověka. Sak již

realizoval několik sociologických výzkumů mládeže. Jedním z nich je i studie hodnotového systému mládeže. Výzkumy byly uskutečněny v letech 1993, 1997, 2000 a 2002 u mládeže ve věku 15 až 30 let.

K výrazným změnám v jednotlivých letech v realizovaných výzkumech nedocházelo, proto se může konstatovat, že naše mládež má pevný hodnotový systém.

Mezi sedm nejdůležitějších hodnot, které mládež vyznává, se dle výzkumu řadí: zdraví, láska, životní partner, rodina a děti, přátelství, mír a život bez válek, svoboda. Hodnoty, které se umístily na posledních sedmi místech žebříčku, jsou: uspokojování svých zájmů, majetek, společenská prestiž, veřejně prospěšné činnosti, soukromé podnikání, bůh, politická angažovanost (Sak, Saková, 2004).

Z výše uvedených hodnot lze vyčíst, že mládež vyznává rodinné a společensky uznávané hodnoty před materiálními. Jistě to lze přisuzovat i tomu, že výsledky jsou získané od respondentů v širokém věkovém období (15 – 30 let).

Je zajímavé srovnat studii Saka a Sakové s výzkumem Krause et al. (2006), který se zaměřil přímo na hodnoty středoškolské mládeže. Tento výzkum byl proveden v letech 2001 a 2003 u českých středoškoláků. V tomto výzkumu seřadila středoškolská mládež své hodnoty takto: dobrá a zajímavá práce, spokojený, rodinný život, zdraví, vysoká materiální úroveň, osobnostní charakter a morální vlastnosti, volný čas, pomoc druhým lidem a zdravé, nezávadné prostředí. Ve srovnání s předcházející studií si můžeme všimnout jistého nesouladu ve výsledcích, který je zřejmě podmíněn rozdílným věkem respondentů ve výzkumech.

2.4 Mládež a volný čas pohledem výzkumů

Co je volný čas a jakým způsobem ho může mládež trávit, bylo předmětem první kapitoly. Zde by bylo přínosné a zajímavé zmínit reálné výsledky z výzkumů, jejichž předmět bylo zjištění preferencí zájmových aktivit ve volném čase mládeže.

Jedna z podkapitol byla věnována činitelům, které nás ovlivňují nejen při volbě způsobu trávení volného času. Zde je ale důležité uvést faktory, které ovlivňují výhradně děti a mládež při volbě i během trávení volného času. Jedním z důležitých faktorů je rodina. Rodina by měla dítě vést k tomu, jak smysluplně volný čas trávit a jak s ním naložit. Děti i mládež často vidí ve svých rodičích vzory, které se snaží napodobovat, proto je důležité, aby i rodiče přistupovali k trávení svého vlastního volného času zodpovědně. Dalším neopomenutelným

faktorem je škola. Ta jedince ovlivňuje především prostřednictvím mimoškolní výchovy, která je často realizována pomocí zařízení, jako je školní družina či internát. V neposlední řadě děti a mládež ve volném čase ovlivňují různá sdružování dětí, které můžeme považovat za dobrovolné uskupení, kde se jedinci scházejí na základě společných idejí či hodnot. Posledním faktorem jsou volnočasová zařízení, která se od sdružování dětí liší především svou pevnou organizační strukturou, stanovením výchovných a vzdělávacích cílů a v poslední řadě odborně školenými pracovníky (Hofbauer, 2004).

Jak již bylo řečeno, Sak a Saková (2004) provedli rozsáhlé sociologické výzkumy mládeže. Jedním z nich byl i výzkum zaměřený na volnočasové aktivity mládeže. Postihnout konkrétně výsledky není nejen rozsahově možné, ale ani to není předmětem této podkapitoly. Pro potřeby této práce postačí uvést jen přehled nejfrekventovanějších volnočasových aktivit mládeže dle této studie. Výzkum byl uskutečněn v roce 2001. Věkové rozpětí mládeže zde bylo členěno do více období.

Nejvyšší frekvence aktivity ve věkové skupině 15 – 18 let: sledování televize, poslech CD, povídání si s přáteli, nicnedělání, práce s počítačem, četba knih, aktivní sportování, sledování videa, studium a příprava na školu, chov zvířat, návštěva diskoték, taneční zábavné hry, výtvarná činnost, hudební a dramatická činnost, psaní dopisů a deníku, návštěva sportovních utkání, návštěva divadla, návštěva koncertů populární hudby.

Nejvyšší frekvence aktivity ve věkové skupině 19 – 23 let: schůzky s partnerem, návštěvy kaváren, restaurací, večírky, mejdany, vedlejší výdělečná činnost. V této věkové skupině se překvapivě vyskytuje málo aktivit.

Tento výzkum jistě není jediný, který byl na české mládeži realizován. Studií o volném čase dětí a mládeže máme několik. Nejedná se jen o odborné poznatky, ale i mnoho studentů se touto tematikou zabývá ve svých závěrečných pracích.

Studii mládeže realizovala i Pospíšilová et al. (2010), která také přináší jisté poznatky z výzkumu, který byl zaměřen taktéž na trávení volného času mládeží. Součástí závěrů je i souhrn zajímavých zjištění. Výzkum byl proveden u 3631 respondentů z druhého stupně základních a středních škol.

Níže je uveden souhrn zajímavých zjištění s počty preferencí u určitých druhů aktivit:

- Sociální sítě – 1695.
- Obecně internet – 3246.
- Počítačové hry – 1114.
- Programování – 15.
- Přírodní vědy – 27.
- Sexuální aktivity – 151.
- Lenošení – 175.
- Konzumace návykových látek – 72.

Také MŠMT se věnuje problematické mládeži a volného času. Ministerstvo ve svém dokumentu zveřejňuje nespokojenost s vývojem volnočasových aktivit dětí a mládeže. Doslovně sděluje: „*Prohlubuje se spíše pasivita, konzumnost a nenáročnost aktivit. Pouze jedna aktivita má každodenní frekvenci. Jedná se o sledování televize*“ (Volný čas a prevence u dětí a mládeže, 2002, s. 6). Rovněž se vyjadřuje ke změnám způsobu trávení volného času, které jsou podmíněny rozsáhlou komercializací kultury a sportu, změnami v institucionálním zajištění volného času a rozsáhlou extenzí informačních technologií (Volný čas a prevence u dětí a mládeže, 2002).

2.5 Problémové a rizikové chování mládeže

V posledních letech dochází k masivnímu nárůstu sociálně patologických jevů u mládeže. Jedná se o jev, který je ve většině případů podmíněn multifaktoriálně. Mezi časté příčiny lze zařadit: genetické predispozice, nevhodné rodinné prostředí, vliv vrstevníků, ale i nesprávné trávení volného času, může být příčinou rizikového nebo dokonce kriminálního jednání mládeže.

V oblasti problematiky problémového a rizikového chování přicházíme často do kontaktu s pojmy delikvence, deviance či sociálně patologické jevy. Často se může zdát, že se jedná o synonyma, je však třeba odlišit drobné nuance ve významu těchto pojmů.

Delikvence mládeže jsou: „*Všechny typy jednání mládeže, jež porušují sociální normy chráněné právními předpisy včetně přestupků*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 39).

Jako deviantní se označuje: „*Každé jednání, které většina členů společnosti nebo sociální skupiny považuje za porušení společně respektované normy*“ (Jedlička et al., 2004, s. 64).

Kriminalita je: „*Výskyt trestného chování neboli chování kriminálního, vyjádřený souhrnem trestných činů, spáchaných ve společnosti. Pojem je vymezen platným trestním právem, které stanoví, jaké protispoločenské chování se vzhledem ke své nebezpečnosti považuje za trestné činy, případně za další kategorie deliktů stíhaných soudními orgány*“ (Linhart a kol., 1996. s. 539).

Sociálně patologické jevy už jsou přímo konkrétní úkazy, které jsou společensky nežádoucí či nebezpečné. Jedná se o jevy, které můžeme ve společnosti přímo pozorovat. Jedná se například o šikanu, záškoláctví, kriminalitu, delikvenci, patologické hráčství, všechny druhy závislostí, vandalismus, terorismus, antisemitismus, prostituci, pornografii atd.

Macek (1999) uvádí celospolečenské příčiny nárůstu problémového a rizikového chování mládeže od počátku 90. let.:

- Evidentní pokles státní a institucionální kontroly nad jednáním občanů.
- Zvýšená zaměřenost na výkon a materiální zabezpečení.
- Za neprokázaný vliv považuje zjevný vliv sociálních nerovností.

V dokumentu *Volný čas a prevence u dětí a mládeže (2002)* jsou vymezeny hlavní společenské faktory, které jsou častými příčinami těchto negativních jevů.

Rodina - jak už bylo několikrát vzpomenuo, rodina by měla jít dítěti příkladným vzorem. Jestliže rodina neprojevuje o dítě dostatečný zájem, může dojít k frustraci či deprivaci, která se může stát podhoubím pro vznik negativních jevů u dětí a mládeže. Kořeny těchto jevů mohou být i v „normálních“ rodinách, kde je ale kladen velký důraz na materiální hodnoty či profesní kariéru. Zvýšený nárůst však často zaznamenáváme i u dětí, jež vyrůstaly ve špatném sociokulturním prostředí. Na druhou stranu správná rodinná výchova je účinnou prevencí těchto jevů. Na prostředí rodiny často navazuje prostředí školy.

Společenské prostředí – MŠMT o současné společnosti prohlašuje, že „*prosazuje konzumní styl života, agresí, kult peněz ve spojení se všeobecně vnímanou korupcí a tunelováním ekonomiky. To vše má velmi negativní dopad na hodnotový systém mládeže*“ (Volný čas a prevence u dětí a mládeže, 2002, s. 43). Špatný vliv na mládež mají i některé druhy médií, hlavně ty, které veřejně podporují konzumní způsob života.

Školní prostředí – i školní prostředí se může stát místem pro vznik sociálně negativních jevů. U žáků, kteří se ve vyučovacích hodinách aktivně nepodílí na jejím chodu, je větší riziko a pravděpodobnost výskytu negativních jevů. Proto je důležité věnovat žákům dostatečnou pozornost tak, aby se nezačali nudit nebo naopak nebyli pod velkým stresem.

Volnočasové aktivity – nežádoucí využívání volného času také může být podnětem pro vznik rizikového či problémového chování.

Je třeba si uvědomit, že vymezení výše uvedených činitelů, které mohou být předpokladem vzniku sociálně negativních jevů, dost dobře fungují i jako preventivní opatření. V rodině žádoucí styly výchovy a zájem o dítě považujeme za jeden z nejlepších preventivních opatření. U širší společnosti je potřeba výrazné spolupráce mezi jednotlivými sférami, ať je to školství, zdravotnictví, volnočasové organizace atd. Ve školách jsou realizovány různé besedy a preventivní programy, jejímž cílem je předcházet veškerým negativním jevům a to nejen ve školách. A v neposlední řadě i smysluplné využívání času kultivuje osobnost a zároveň působí jako preventivní opatření.

Mezi činitele, které mohou záporně ovlivnit mladé lidi, se řadí média. Sak (2000) ve svém výzkumu zjišťoval, která česká televizní stanice má nejvíce negativních jevů, které působí především na děti a mládež. Stanice Nova byla mezi čtyřmi českými stanicemi ohodnocena experty v těchto čtyřech negativních škálách:

- Zobrazování násilí a jeho podceňování.
- Hrubé zobrazování sexu a lidského těla snižující lidskou důstojnost.
- Agresivita zaměřená proti některým ideologickým, politickým, sociálním, etnickým či jiným skupinám.
- Nesprávný příklad pro děti a mladistvé ohrožující jejich psychický, morální a sociální vývoj.

2.5.1 Prevence na středních školách

Škola všeobecně plní širokou škálu funkcí, jednou z nich je i funkce preventivní. Každá škola má svůj preventivní program nastaven s menšími odlišnostmi. Tyto programy nejčastěji organizuje školní metodik prevence ve spolupráci s ředitelem školy a celým učitelským sborem. Při tvorbě a realizaci programů se však školy musí řídit dle „*Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u žáků, dětí a studentů ve školách a školských zařízeních*“, které vydává MŠMT.

V současné době se nám nabízí velká škála preventivních programů, nejčastější jsou:

- Minimální preventivní program.
- Besedy s odborníky.
- Peer programy.
- Filmová představení s protidrogovou tematikou.
- Vydávání školního časopisu s protidrogovou tematikou.
- Zajišťování propagačních materiálů.
- Realizace schránek důvěry.
- Spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou atd.

3 Média

Média a komunikace se stávají v našich životech stále důležitějším, ale také velmi diskutovaným tématem. Za populaci, která nejvíce přichází do kontaktu s médii, lze považovat mládež. Ta se s nimi téměř denně setkává v rodině, škole, ale i ve volném čase. Tato kapitola má za úkol objasnit pojem médií, jejich funkce, účinky a v neposlední řadě ilustrovat, jak média ovlivňují volný čas mládeže.

3.1 Vymezení pojmu média

Je zřetelné, že pojem „médiu“ pochází z latiny a znamená prostředek, zprostředkujícího činitele, tedy to, co něco zprostředkovává. S tímto pojmem se setkáváme i v matematice, biologii, chemii, ale i v sociální komunikaci. Právě v sociální komunikaci médiem označujeme to, co zprostředkovává někomu nějaké sdělení (Jirák, Köpplová, 2003).

Dle Pedagogického slovníku média (masová média) jsou: *„Hromadné sdělovací prostředky, jimiž se realizuje masová sociální komunikace vymezená tím, že přenášené sdělení je přijímáno velkým, anonymním a heterogenním souborem adresátů a zpětná vazba od adresáta sdělení je zpožděná“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 119).

Je třeba si uvědomit, že příjemci nejsou konkrétní jedinci či skupiny, ale anonymní, obecně definované množiny příjemců, jenž si svou anonymitou, vydobily označení „masa“ (Mičienka, Jirák a kol., 2007).

V užším pojetí masových médií rozumíme tisk, rozhlas, televizi a média založená na digitálním zpracování a přenosu dat. Do médií však někdy zahrnujeme i celý proces přenosu a jedince, jichž se celý proces týká, tzn. těch, co informaci vysílají či přijímají.

3.2 Funkce médií

Jestliže mluvíme o funkcích médií, tak zkoumáme *„k čemu mají média opravdu být, co skutečně dělají a jaký se zdá být účel jejich existence“* (Burton, Jirák, 2001, s. 148). V různých společnostech média plní různé funkce. Dále se funkce mnohou liší závislosti na kultuře, politickém systému a sociálních či ekonomických podmínkách.

Burton a Jiráček (2001) vymezují funkce médií takto:

Zábavní funkce – média poskytují posluchačům a divákům zábavu a odreagování. Tato funkce nabízí publiku pobavení, ale také odvedení od pozornosti nad sociálními problémy a nerovnostmi.

Informační funkce – média nabízejí nezbytné informace o světě, např. představu o geografické, politické či společenské existenci. Tato funkce strukturuje publiku určitý pohled na svět.

Kulturní funkce – média předkládají určité materiály, v nichž se odráží naše kultura, a stávají se její součástí. Tyto materiály zajišťují jistou kontinuitu kultury, udržují ve společnosti daný stav, ale zároveň podporují změnu a růst.

Sociální funkce – média nabízí publiku příklady ze života různých společností a společenských skupin. Tyto příklady napomáhají k naší socializaci a k pochopení odlišných společenství. Také nám slouží k tzv. „korelaci“, která nám umožňuje porozumět událostem v souvislostech.

Politická funkce – média nabízejí posluchačům a divákům přehled o politických událostech. Tyto představy jim umožňují pochopit fungování politiky. Média také často používají veřejné mínění, ve kterém jsou schopny přilákat publikum na téma, o kterém dříve ani nepřemýšlelo. Tímto jsou však média schopna formovat názory na politická témata. Hlavně v období válek mohou média plnit i funkci propagandistickou.

Dále Burton a Jiráček (2001, s. 149) zmiňují, že mezi funkce médií můžeme mimo výše zmíněnou soustavu zařadit i funkci, která vyvolává a zprostředkovává diskuze o sobě samých, čili o médiích. Tyto diskuze můžeme charakterizovat typovými otázkami:

- „Měla by nás média stejně tak informovat, jako baví?“
- „Odrážejí média stav naší kultury nebo ji formují?“
- „Nabízejí nám média dostatečně široký rejstřík názorů představující celé politické spektrum, nebo nikoli?“

V Pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2003) je uvedeno, že média by měly vůči společnosti plnit tyto funkce:

- Přesvědčovat.
- Informovat a zprostředkovávat.
- Bavit.

3.3 Vliv médií

Média disponují mocí, která ovlivňuje každého z nás. Velká část této moci na nás působí prostřednictvím socializace, na které se média bezesporu podílí, a tím i zároveň formují společnost. Každé společenství má svůj hodnotový systém a zároveň i normy, kterými se řídí. V současných společnostech se prostředkem šíření a upevňování hodnot i norem stala právě média. Dokáží ovlivnit i to, co se o světě dovíme, a tím umí ovládnout jednání a uvažování lidí. Moc je nejzřetelnější, sledujeme-li více médií najednou. Dobrým příkladem je zde reklama, která využívá více médií, čímž upevňuje své sdělení. Není divu, že se v posledních letech rozvíjí snaha o zpřísněnou kontrolu médií (Burton, Jirák, 2001).

I přesto, že bylo realizováno mnoho výzkumů na problematiku vlivu médií, účinky nelze jednoznačně prokázat. To však nevylučuje, že tyto účinky neexistují.

Burton a Jirák (2001) vymezují:

Krátkodobé účinky médií – tyto účinky jsou vyvolány bezprostřední odezvou publika po přímém podnětu médií. Idea o krátkodobých a přímých účincích je dnes už přežitá. Lidé nejednají okamžitě a jejich odezva nebývá pouze na jeden podnět, ale na více činitelů než jen média. Reakce jedinců se samozřejmě často liší, nejčastěji v závislosti na zkušenosti.

Dlouhodobé účinky médií – jakmile se ustoupilo od teorie krátkodobých účinků, předpokládalo se, že účinky, ať už jsou jakékoli, se dostaví později a budou se týkat spíše změny postojů a názorů, než by měli vliv na bezprostřední chování. Tato koncepce účinků je pravděpodobnější a opírá se o několik výzkumů. Je však těžké ověřovat validitu takovou metodou, která by zkoumala publikum v dostatečném časovém úseku a prokázala by, že změny postojů jsou s určitostí důsledkem mediálních textů. Ještě složitější je najít způsob, kterým bychom mohli od sebe oddělit vliv médií a ostatní vlivy.

Jirák a Köpplová (2003) dělí účinky médií na:

Přímé účinky – přímé účinky jsou spojeny s krátkodobými, proto jsou spíše charakterističtější pro rané období vnímání médií. Důležitý je zde jeden podnět, který určité médium předává s nějakým konkrétním záměrem.

Nepřímé účinky – ty úzce souvisí s dlouhodobými účinky. Dopad médií se může projevit i nepřímo s určitým časovým odstupem a v kooperaci s dalšími faktory.

3.4 Média ve volném čase mládeže

Jak již bylo v úvodu této kapitoly zmíněno, populační skupina mládeže, přichází ve svém běžném životě do styku s médii velmi často.

Hofbauer (2004) rozlišuje tři různé vztahy mezi médii a mladými lidmi:

- Děti a mládež se stávají objektem médií pro dospělé, tj. média píše nebo hovoří o dětech.
- Média se s dětmi střetávají jako s publikem (čtenáři, posluchači, diváci), tzn., média promlouvají k dětem.
- Děti se samy účastní na mediální produkci, tj. děti mluví prostřednictvím médií.

Ve výzkumech Saka a Sakové (2004) dominantní pozici v jednotlivých médiích ve volném čase mládeže získala televize. Mládež ve svém volném čase nejčastěji sleduje filmy, populární hudbu, zpravodajství a zábavné pořady. Nízké zastoupení mládeže sleduje náboženské pořady, vážnou hudbu a výuku jazyků. Výrazně klesl poslech rozhlasu jako stěžejní činnosti. Velká část respondentů rozhlas využívá pouze jako kulisu při vykonávání jiné činnosti. V době těchto výzkumů docházelo v České republice k rozsáhlé vlně komputerizace. V roce 2000 mělo asi 73% mládeže přístup k počítači ať už v zaměstnání, ve škole, či vlastnili osobní počítač. S komputerizací také expandoval internet, který můžeme označit za současný fenomén. V době výzkumu trávila mládež průměrně 3 hodiny týdně u internetu. Do tištěných médií můžeme zakomponovat i četbu knih. V roce 2001 téměř polovina populace mládeže nepřečetla ani jednu knihu, na druhou stranu více než polovina respondentů aspoň jednu knihu přečetla.

Další vývoj současné multimediální společnosti můžeme jen těžko odhadovat. Jedno je však jisté, zaznamenali jsme masivní přechod od tištěných technologií k elektronickým či digitálním a jsme svědky i účastníky obrovské multimediální expanze, která ovlivňuje každodenně naše životy.

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 Výzkumné šetření

Empirická část této práce se zabývá způsoby trávení volného času současnou středoškolskou mládeží. Předmětem tohoto šetření nejsou jen aktivity ve volném čase mládeže, ale zároveň zjištění denní časové dotace volného času, odhalení překážek, jež brání mládeži ve volném čase, preference organizovaných či spontánních činností nebo prozkoumání médií, jakožto časté komponenty ve volném čase středoškolské mládeže.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem této práce je charakterizovat, rozebrat a zmapovat aktuální problematiku volného času středoškolské mládeže.

Výzkumné otázky:

- *Mají více volného času dívky, nebo chlapci?*
- *Které aktivity ve volném čase upřednostňuje středoškolská mládež?*
- *Preferuje mládež spontánní trávení volného času před organizovaným?*
- *Které překážky brání nejčastěji mládeži ve volném čase?*
- *Jak často mládež přichází do kontaktu s televizí, internetem či rádiem?*

4.2 Charakteristika výzkumného souboru

V tomto výzkumu byl do výběrového souboru zahrnut výzkumný vzorek středoškolské mládeže z Olomouckého kraje, který reprezentuje celý základní soubor. Výsledek bude možné zobecnit pouze pro tento kraj. Celkový výběrový soubor tvořil 120 respondentů. Dotazníky byly rozdány dvěma způsoby. Část dotazníků byla rozdána přímo v institucích středních škol a středních odborných škol, jmenovitě na všeobecném gymnáziu, střední pedagogické škole a střední průmyslové škole. Menší část dotazníku byla rozdána jednotlivým středoškolákům mimo budovu školy tak, aby počet odevzdaných dotazníků činil předem určených 120. Ze všech rozdaných dotazníků, tedy 120, jich bylo zpět vybráno 116, což je 96,6% návratnost. Z celkového počtu navrácených dotazníků jej vyplňovalo 70 (60 %) dívek a 46 (40 %) chlapců. Dle věkového vymezení dotázaní respondenti mají 16-20let.

4.3 Metody sběru dat

Jako nástroj výzkumu jsem zvolila kvantitativní metodu dotazníku. Důvodem zvolení této metody byl především fakt, že dotazník umožňuje rychlé a úsporné shromáždění dat od poměrně rozsáhlého počtu dotazovaných. Dotazník (viz. Příloha 1) obsahoval 15 otázek, respektive položek, z nichž byly 2 otevřené, 8 uzavřených a 5 polouzavřených. Následně byla veškerá získaná data z dotazníku shrnuta a posléze interpretována do tabulek a grafů, které byly slovně okomentovány.

4.4 Průběh výzkumu

Pomocí dotazníkového šetření byla zkoumána aktuální problematika volného času středoškolské mládeže. Výzkum byl realizován v průběhu měsíce ledna-února 2012. Jako respondenty jsem zvolila středoškolskou mládež z Olomouckého kraje. 120 dotazníků bylo rozdáno přímo na středních a středních odborných školách, ale i mimo ně. Po předchozí domluvě s vedením školy nebo středoškolákem jsem se předání dotazníků sama účastnila nebo jsem zprostředkovaně podala základní informace k vyplnění. Tímto jsem jednoznačně zvýšila návratnost dotazníků a eliminovala případné nejasnosti při jeho vyplňování. Dotazníky jsem následně zpracovala, sečetla jednotlivé odpovědi pomocí tzv. „čárkovací metody“. Získaná data jsem přehledně zaznamenala do tabulek a následně do grafů.

5 Interpretace získaných dat

Tato kapitola se věnuje interpretaci získaných dat. Ke každé položce z dotazníku je vytvořena tabulka, v níž jsou uvedeny četnosti odpovědí jednotlivých otázek (absolutní četnost) a zároveň i procentuální vyjádření otázky (relativní četnost), tyto hodnoty jsou zaokrouhleny na jedno desetinné místo. Tabulka rozlišuje i četnosti odpovědí od chlapců a dívek, ale zároveň uvádí i celková zjištění k příslušné otázce. U většiny otázek je vytvořen i graf, který procentuálně znázorňuje celkový výsledek otázky. Tabulky a grafy jsou následně slovně okomentovány

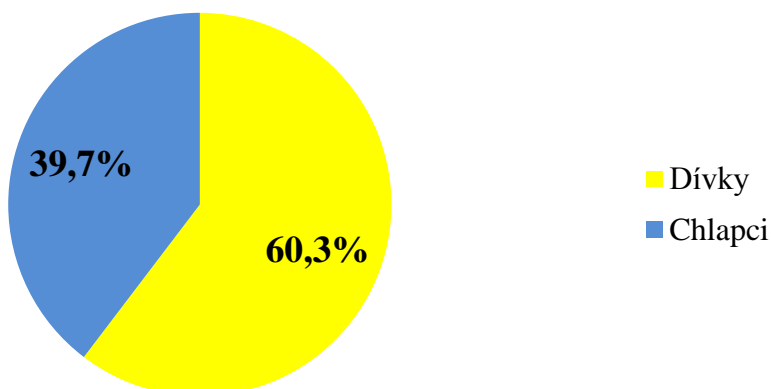
Položka č. 1: Pohlaví respondentů

První položka vymezovala pohlaví respondentů. Ze 116 platných dotazníků jich bylo vybráno 70 od **dívek** 40 od **chlapců**. V procentuálním vyjádření se tedy jedná o poměr 60,3 % ku 39,7 %.

Dívky		Chlapci		Celkem	
Četnost	%	Četnost	%	Četnost	%
70	60,3%	46	39,7%	116	100 %

Tabulka č. 1 : Pohlaví respondentů

Dívky a chlapci v %

Graf č. 1: Pohlaví respondentů celkově

Položka č. 2: Představa mládeže o volném čase

Tato položka měla v respondentech evokovat jakoukoli představu, jež se jim vybaví pod pojmem „volný čas“. Dotazníky nabídly velkou pestrost pojetí volného času, shrnu-li však odpovědi na tuto otázku celkově, můžu říci, že mládež vidí volný čas jako dobu oproštěnou od povinností (především školních) nebo také jako čas, který mají sami pro sebe a můžou s ním naložit podle vlastní libosti a nálady. Často jsem se setkávala s odpověďmi, ve kterých jednotlivci definovali představu o volném čase prostřednictvím konkrétních aktivit, které sami ve volném čase provozují. Např. sport, odpočinek, počítač. Protože dotazníky byly rozdány středoškolské mládeži, často se v jejich názorech objevovala komponenta školy či učení, ve smyslu toho, že pro ně je volný čas doba, nemusí-li se učit nebo období, které obecně tráví mimo školu. Asi ve třech případech jsem se setkala s názory, které vyjadřovaly neznalost tohoto pojmu s odůvodněním, že neví, co to volný čas je, protože oni sami ho nemají.

Položka č. 3: Kvantum volného času mládeže ve školní den/o prázdninách, víkendu

Další položka v dotazníku zjišťovala denní kvantum volného času mládeže. Zde bylo velkou výhodou, že jsem se rozdáváním dotazníků sama účastnila, protože jsem respondentům mohla slovně objasnit, že množství volného času vypočtou jako dobu z celého dne, ze kterého odečtou dobu povinností a spánku. Mnoho z nich chtělo dobu spánku počítat do doby volného času. Tato položka byla v dotazníku rozdělena na dvě části. V první části jsem zjišťovala, kolik volného času dívky a chlapci mají ve školní den, ve druhé, kolik o víkendu a prázdninách. Respondenti měli svůj volný čas vyjádřit v hodinách. V tomto případě jsem se rozhodla získané hodnoty sečíst zvlášť u dívek a zvlášť u chlapců a pomocí aritmetického průměru zjistit, zda chlapci, nebo dívky disponují průměrně vyšší časovou dotací volného času za den.

a) Volný čas ve školní den

Ze získaných dat vyplývá, že chlapci mají ve školní den o celou hodinu volného času více než dívky. Chlapci mají průměrně **4 hodiny** volného času denně, tím pádem 20 hodin připadá na dobu povinností a spánku. Na druhou stranu dívky mají průměrně **3 hodiny** volného času denně, a proto předpokládám, že zbytková část dne je dívkami věnována povinnostem nebo spánku.

	Dívky	Chlapci
	Počet hodin	Počet hodin
Volný čas	3	4
Spánek a povinnosti	21	20
Celkem	24	24

Tabulka č. 2: Kvantum volného času ve školní den

b) Volný čas o víkendu, prázdninách

V druhém případě jsou výsledky téměř totožné. O víkendu a prázdninách mají chlapci v průměru ale až o dvě hodiny volného času více než dívky. V tyto dny mají chlapci průměrně **11 hodin** volného času, zbytek ze dne opět připadá na povinnosti a spánek. Dívky, jak už bylo zmíněno, mají o celé dvě hodiny volného času méně než chlapci, což je **9 hodin** volného času za den. Co mě celkově překvapilo, je velké množství volného času, se kterým disponují obě pohlaví ve dny, ve kterých nemají školní povinnosti.

	Dívky	Chlapci
	Počet hodin	Počet hodin
Volný čas	9	11
Spánek a povinnosti	15	13
Celkem	24	24

Tabulka č. 3: Kvantum volného času o víkendu, prázdninách

Položka č. 4: Nejčastější aktivity ve volném čase mládeže

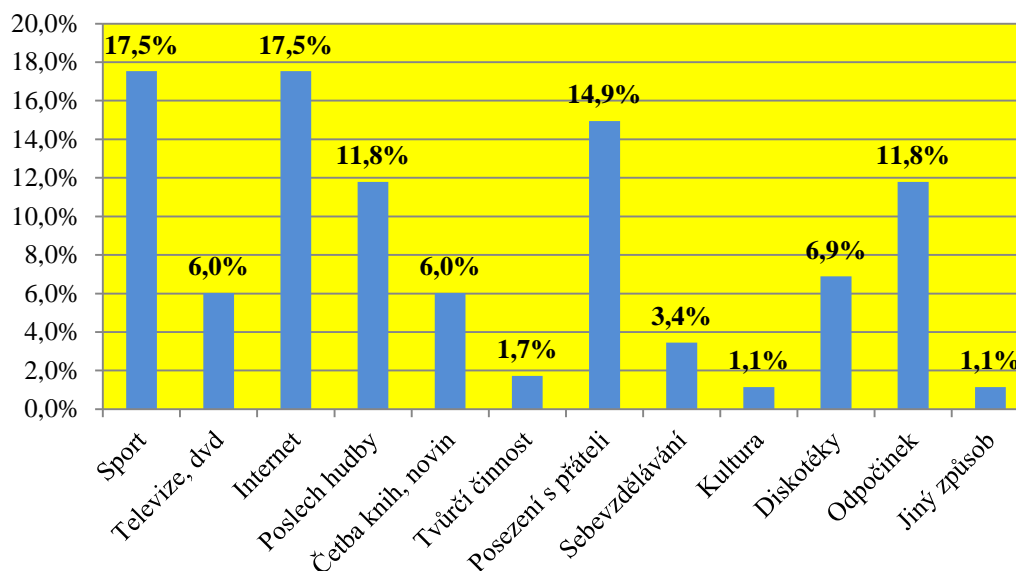
Tato položka má v tomto výzkumu velmi významnou, možná i stěžejní roli. Měla za úkol zjistit nejčastější způsoby, kterými mládež tráví volný čas neboli nejčastější aktivity, které mládež ve volném čase provozuje. Přesně vystihnout všechny způsoby, kterými mládež může trávit volný čas, je téměř nemožné. Proto v dotazníku bylo na výběr z 11 volnočasových aktivit, které považuji za opravdu nejobvyklejší, ale zároveň jsem dala respondentům možnost vyjádřit i jiný způsob nebo aktivitu, kterou se zabývají ve volném čase. V této otázce jsem poskytla benevolentnější výběr z odpovědí a respondenti mohli zaznačit až 3 nejčastější aktivity ve volném čase. Tohoto výběru studenti beze zbytku využili a všichni zaznačili 3 nejčastější aktivity, kterým se ve volném čase věnují. Za nejoblíbenější či nejčastější aktivitu ve volném čase mládeže můžeme obecně označit **sport**, ten ve volném čase více provozují chlapci než dívky, což není překvapivé, protože chlapci mají ke sportu obecně kladnější vztah. Vedle sportu nejvyšší procentuální zastoupení má i **surfování po internetu** se 17,5 % z celkového počtu odpovědí. Za další nejčastější způsob bylo označeno **posezení s přáteli**, které má téměř 15 %. Tento způsob trávení volného času více upřednostňují dívky než chlapci. Hned v závěsu je **odpočinek** a **poslech hudby**, jež mají shodné procentuální zastoupení ze všech odpovědí a to 11,8 %. Téměř 7 % získala odpověď **návštěva klubů a diskoték**, těsně před **sledováním televize a DVD**, které mají stejné zastoupení jako **četba** s 6 %. Mezi méně časté způsoby můžeme dle preferencí zařadit **sebevzdělávání** s 3,8 % a **tvůrčí činnost**, která má 1,7 %. Na posledním místě ze všech aktivit je **návštěva kulturních zařízení** a také odpověď **jiný způsob**, jež mají pouhé 1 %.

Na jedné straně se z uvedených hodnot může zdát alarmující, že mládež raději svůj volný čas tráví u internetu či na diskotéce místo sebevzdělávání, četby nebo kultury, ale na druhou stranu svůj volný čas raději tráví posezením s přáteli nebo poslechem hudby před sledováním televize nebo DVD. Za pozitivní také považuji, že se mládež ve svém volném čase věnuje sportu, na druhou stranu ale ve stejné míře svůj volný čas stráví na internetu.

	Dívky		Chlapci		Celkem	
	Četnost	%	Četnost	%	Četnost	%
Sport	31	14,8%	30	21,7%	61	17,5%
Televize, DVD	11	5,2%	10	7,2%	21	6,0%
Internet	32	15,2%	29	21,0%	61	17,5%
Poslech hudby	26	12,4%	15	10,9%	41	11,8%
Četba knih, novin	16	7,6%	5	3,6%	21	6,0%
Tvůrčí činnost	4	1,9%	2	1,4%	6	1,7%
Posezení s přáteli	40	19,0%	12	8,7%	52	14,9%
Sebevzdělávání	3	1,4%	9	6,5%	12	3,4%
Kultura	4	1,9%	0	0,0%	4	1,1%
Diskotéky	16	7,6%	8	5,8%	24	6,9%
Odpočinek	26	12,4%	15	10,9%	41	11,8%
Jiný způsob	1	0,5%	3	2,2%	4	1,1%
Celkem	210	100,0%	138	100,0%	348	100,0%

Tabulka č. 4 : Nejčastější aktivity ve volném čase mládeže

Aktivity ve volném čase v %

Graf č. 2 : Nejčastější aktivity ve volném čase celkově

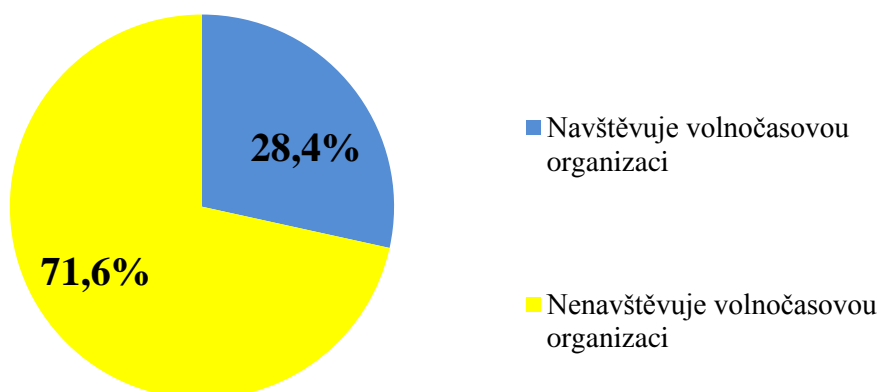
Položka č. 5: Návštěvnost volnočasových organizací

Zde bylo hlavním cílem zjistit, zda mládež tráví volný čas v rámci jakékoli libovolné volnočasové instituce, popřípadě jaké. Z celkového počtu respondentů volnočasovou instituci **navštěvuje** 28,4 %, z čehož vyplývá, že žádnou volnočasovou organizaci **nenavštěvuje** 71,6 % středoškolských studentů, což považuji za velký nepoměr. Mezi nejčastější uvedené instituce, v nichž jisté procento mládeže tráví volný čas, patří: základní umělecké školy, dobrovolní hasiči a sportovní kluby různých zaměření. Mezi dívkami a chlapci není v návštěvnosti volnočasových organizací zřetelnější rozdíl. Myslím si, že by se celkově měla vyvíjet snaha o vyšší náklonnost mládeže k těmto organizacím tak, aby jejich volný čas byl naplněn pravidelnými a smysluplnými aktivitami.

	Dívky		Chlapci		Celkem	
	Četnost	%	Četnost	%	Četnost	%
Navštěvuje volnočasovou organizaci	22	31,4%	11	23,9%	33	28,4%
Nenavštěvuje volnočasovou organizaci	48	68,6%	35	76,1%	83	71,6%
Celkem	70	100,0%	46	100,0%	116	100,0%

Tabulka č. 5: Návštěvnost volnočasových organizací

Návštěvnost volnočasových organizací v %

Graf č. 3 : Návštěvnost volnočasových organizací celkově

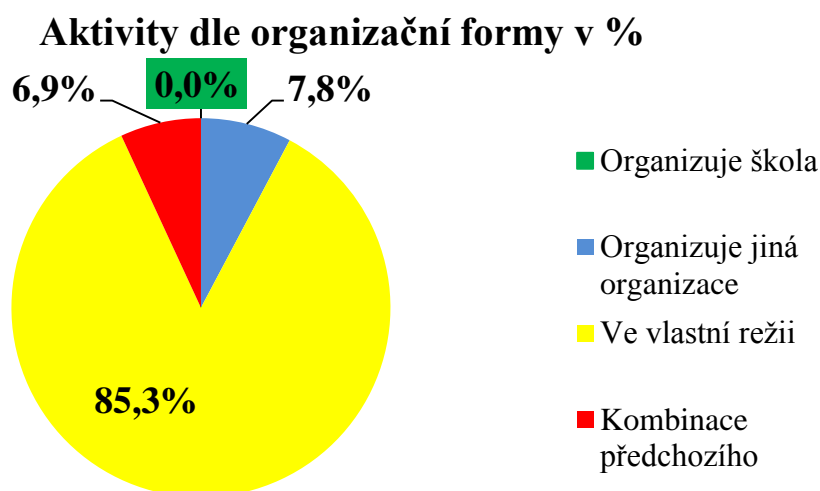
Položka č. 6: Aktivity mládeže ve volném čase dle organizační formy

Tato položka v dotazníku odhaluje, kým je převážně volný čas mládeže organizován a kooperuje s otázkou předchozí. 85,3 % respondentů uvádí, že si volný čas **organizují sami**, je v jejich **vlastní režii**. 7,8 % dává přednost **organizované** formě trávení volného času. 6,9 % mládeže uvedlo, že svůj volný čas tráví dle **vlastní režie** v kombinaci s nějakou **organizací**. Žádný ze všech tázaných respondentů netráví volný čas aktivitami, které **uspořádá škola**.

Je zřejmé, že na populaci středoškolské mládeže je nahlíženo jako na předstupeň dospělosti, a proto chtějí tito jednotlivci dělat vlastní rozhodnutí a to i v otázce volného času. Myslím si však, že v tomto případě by bylo ideální a žádoucí, kdyby si mládež realizovala a organizovala volný čas dle sebe, ale zároveň pravidelně navštěvovala nějakou volnočasovou organizaci, která by dala volnému času určitý řád.

	Dívky		Chlapci		Celkem	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Organizuje škola	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Organizuje jiná organizace	6	8,6%	3	6,5%	9	7,8%
Ve vlastní režii	61	87,1%	38	82,6%	99	85,3%
Kombinace předchozího	3	4,3%	5	10,9%	8	6,9%
Celkem	70	100,0%	46	100,0%	116	100,0%

Tabulka č. 6 : Aktivity mládeže ve volném dle organizační formy

Graf č. 4 : Aktivity mládeže ve volném čase dle organizační formy celkově

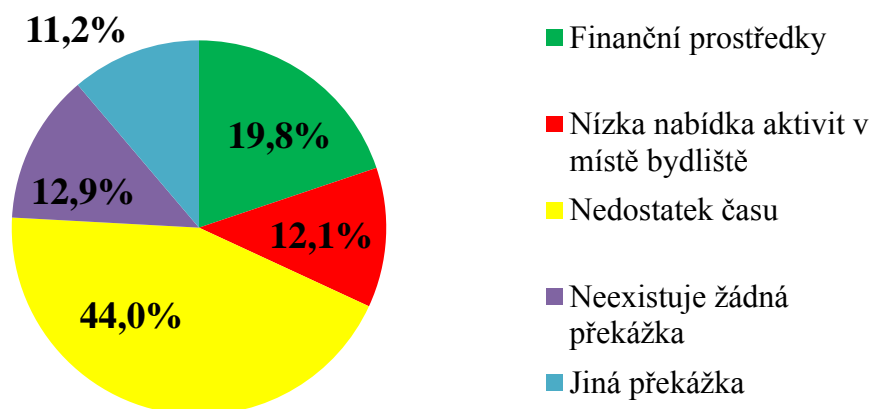
Položka č. 7 : Bariéry ve volném čase mládeže

Tato položka nám pomohla k prozkoumání bariér či překážek, které brání nejvíce mládeži v trávení volného času tak, jak by chtěli. Protože těchto bariér existuje nespočet, i u této otázky jsem respondentům nechala možnost vyjádřit případnou jinou alternativu odpovědi. Jako nejčastější překážku mládež uvádí **nedostatek času** ve 44 % dotázaných. Zde je zajímavé zmínit poměr odpovědí u chlapců a dívek. Tuto odpověď zvolilo téměř 50 % dívek a necelých 40 % chlapců, což pravděpodobně může korelovat s otázkou č. 3, ve které bylo zjištěno, že chlapci mají ve školní den o hodinu volného času a o víkendu a prázdninách až o 3 hodiny volného času více než dívky. Jako další nejčastější bariéru mládež vidí ve **finančních prostředcích**, tuto možnost zaznačilo 19,8 % respondentů. S poměrně obdobným zastoupením skončila možnost, **neexistuje žádná překážka** s 12,9 %. Žádnou překážku neshledává 21,7 % chlapců a 7,1 % dívek. **Nízká nabídka aktivit v místě bydliště** s 12,1 % a **jinou překážku** uvedlo 11,2 % z dotázaných. Jako jiné alternativy bariér byly např. uvedeny: povinnosti ve volném čase, pasivita, lenost, brigády či dojíždění z vesnic.

	Dívky		Chlapci		Celkem	
	Četnost	%	Četnost	%	Četnost	%
Finanční prostředky	13	18,6%	10	21,7%	23	19,8%
Nízká nabídka aktivit v místě bydliště	11	15,7%	3	6,5%	14	12,1%
Nedostatek času	33	47,1%	18	39,1%	51	44,0%
Neexistuje žádná překážka	5	7,1%	10	21,7%	15	12,9%
Jiná překážka	8	11,4%	5	10,9%	13	11,2%
Celkem	70	100,0%	46	100,0%	116	100,0%

Tabulka č. 7 : Bariéry ve volném čase mládeže

Bariéry ve volném čase v %

Graf č. 5 : Bariéry ve volném čase mládeže celkově

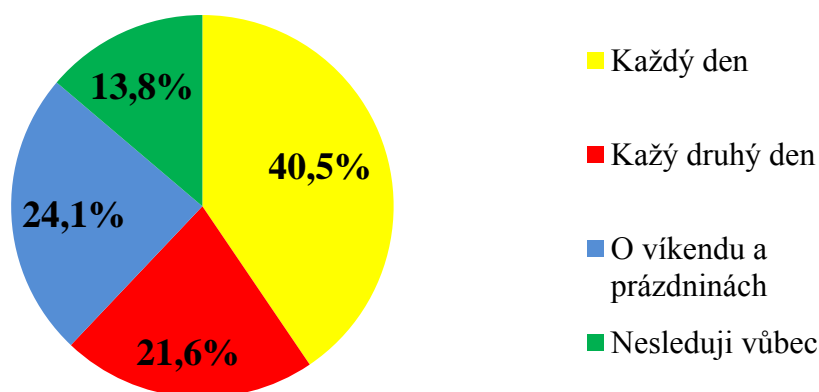
Položka č. 8 : Frekvence sledování televize

Cílem této položky bylo zjistit, jak často mládež sleduje televizi. 40,5 % mládeže sleduje televizi **každý den**. Každý druhý den se na televizi dívá 21,6 % mládeže. **O víkendu a prázdninách** 24,1 % a 13,8 % mládeže **nesleduje televizi vůbec**. Mezi dívkami a chlapci nebyly zřetelnější rozdíly. Výsledek této otázky ve mně zanechal pozitivní dojem. Vždyť téměř 38 % mládeže televizi sleduje jen o víkendu a prázdninách nebo televizi nesleduje vůbec. Otázkou je, zda tohle vysoké procento není způsobeno velkým přílivem novějších technologií, které mládež jen za televizi vyměnila.

	Dívky		Chlapci		Celkem	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Každý den	26	37,1%	21	45,7%	47	40,5%
Každý druhý den	16	22,9%	9	19,6%	25	21,6%
O víkendu a prázdninách	18	25,7%	10	21,7%	28	24,1%
Nesledují vůbec	10	14,3%	6	13,0%	16	13,8%
Celkem	70	100,0%	46	100,0%	116	100,0%

Tabulka č. 8 : Frekvence sledování televize

Frekvence sledování televize v %

Graf č. 6 : Frekvence sledování televize celkem

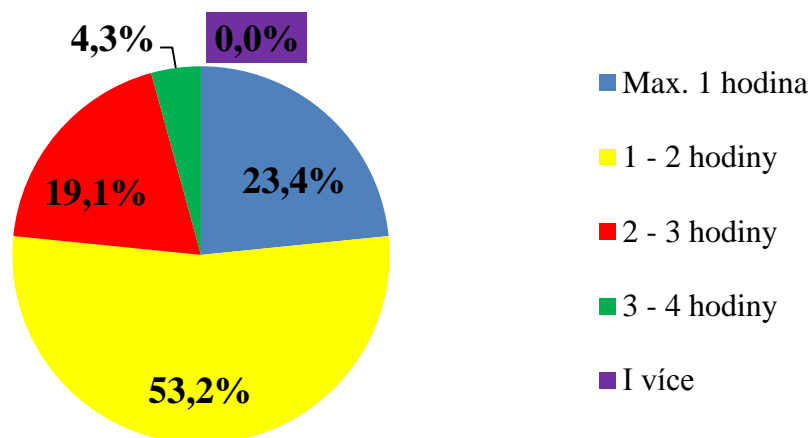
Položka č. 9 : Frekvence sledování televize za den

Tato položka byla směřována jen k respondentům, kteří v předchozí otázce zaznačili, že sledují televizi každý den. 53,2 % z mládeže, jež televizi sleduje každý den, u ní stráví **1-2 hodiny**. **Max. 1 hodinu** se na televizi dívá 23,4 % z těch, co televizi sledují každý den. **2-3hodiny** u televize stráví 19,1 % a **3-4 hodiny** denně televizi sleduje 4,3 % z tázané mládeže. **Více než 4 hodiny** netráví u televize nikdo z tázaných. U této otázky taktéž shledávám pozitivní, že přes 75 % z těch, co sledují televizi každý den, u ní stráví max. 2 hodiny.

	Dívky		Chlapci		Celkem	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Max. 1 hodina	7	26,9%	4	19,0%	11	23,4%
1 - 2 hodiny	13	50,0%	12	57,1%	25	53,2%
2 - 3 hodiny	4	15,4%	5	23,8%	9	19,1%
3 - 4 hodiny	2	7,7%	0	0,0%	2	4,3%
I více	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Celkem	26	100,0%	21	100,0%	47	100,0%

Tabulka č. 9 : Frekvence sledování televize za den

Frekvence sledování televize za den v %

Graf č. 7 : Frekvence sledování televize za den celkem

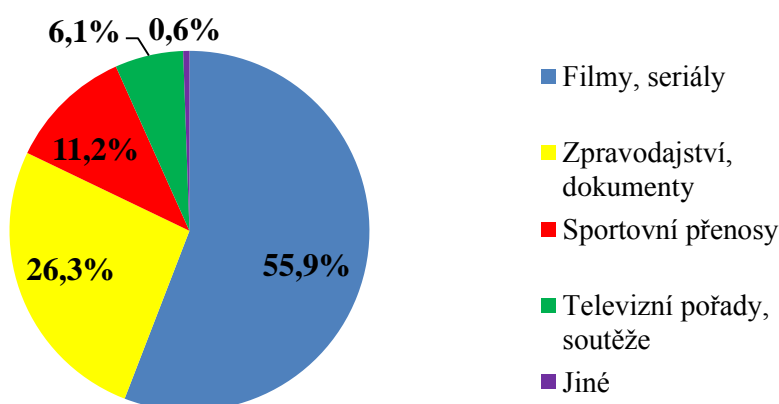
Položka č. 10 : Preference žánrů při sledování televize

Tato položka v dotazníku zkoumala, jaké žánry přenosů mládež preferuje při sledování televize. I u této otázky mohli respondenti zaznačit dva nejčastější druhy televizních přenosů, které v televizi nejčastěji sledují. Více, než polovina odpovědí byla zaznamenána u odpovědi **filmy a seriály**. **Zpravodajství a dokumenty** mají ze všech odpovědí popularitu ve 26,3 %. Ze všech tázaných chlapců tuto odpověď zaznačilo 34 %, avšak dívek 21 %. Důvodem vyššího procenta u chlapců je dle mého soudu hlavně fakt, že rádi sledují různé technické a přírodovědné dokumenty. **Sportovní přenosy** získaly 11,2 % ze všech odpovědí, avšak zde není zřetelnější rozdíl u dívek a chlapců. 6,1 % přízně z populace mládeže získaly **televizní pořady a soutěže**. S největší oblíbeností seriálů a filmů jsem počítala, avšak mile mě překvapilo procento sledování dokumentů a zpravodajství, jež mají vysokou sebevzdělávací funkci. Odpověď **jiné** zaznačilo mizivé procento z dotazovaných.

	Dívky		Chlapci		Celkem	
	Četnost	%	Četnost	%	Četnost	%
Filmy, seriály	65	60,2%	35	49,3%	100	55,9%
Zpravodajství, dokumenty	23	21,3%	24	33,8%	47	26,3%
Sportovní přenosy	10	9,3%	10	14,1%	20	11,2%
Televizní pořady, soutěže	9	8,3%	2	2,8%	11	6,1%
Jiné	1	0,9%	0	0,0%	1	0,6%
Celkem	108	100,0%	71	100,0%	179	100,0%

Tabulka č. 10 : Preference žánrů při sledování televize

Preference žánrů při sledování televize v %

Graf č. 8 : Preference žánrů při sledování televize

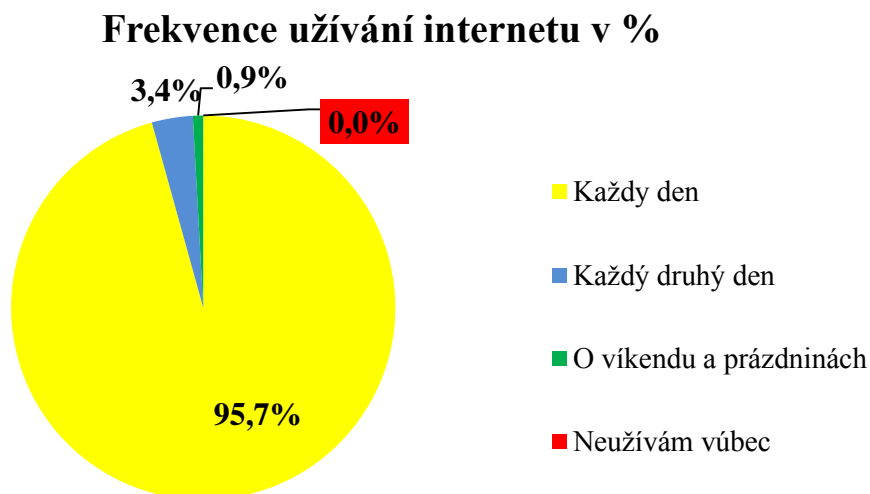
Položka č. 11 : Frekvence užívání internetu

Tato záležitost zjišťovala, jak často mládež užívá internet. 95,7 % mládeže užívá internet **každý den**. 3,5 % z dotazovaných internet užívá **každý druhý den**. Necelé 1 %, což v četnosti znamená jednoho respondenta, internet používá **jen o víkendu a prázdninách**. Žádný z dotázaných nezaznamenal odpověď, že internet **neužívá vůbec**.

Vím, že internet má v dnešní době nezastupitelnou roli, ale nemyslím si, že by ho mládež nutně potřebovala ke svému životu každý den. Následující položka tuto doplňuje. Vymezí čas, který mládež denně na internetu stráví.

	Dívky		Chlapci		Celkem	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Každý den	66	94,3%	45	97,8%	111	95,7%
Každý druhý den	3	4,3%	1	2,2%	4	3,4%
O víkendu a prázdninách	1	1,4%	0	0,0%	1	0,9%
Neužívám vůbec	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Celkem	70	100,0%	46	100,0%	116	100,0%

Tabulka č. 11 : Frekvence užívání internetu

Graf č. 9 : Frekvence užívání internetu celkově

Položka č. 12 : Frekvence užívání internetu za den

Tato položka byla zaměřena jen k těm respondentům, kteří v předchozí otázce odpověděli, že jsou denními uživateli internetu, což je v tomto případě valná většina. 35,1 % z denních uživatelů na internetu tráví **2-3 hodiny**. Obdobné procentuální zastoupení s 33,3 % bylo zaznamenáno u odpovědi **1-2 hodiny denně**. **Max. 1 hodinu** na internetu stráví 14,4 % mládeže. Necelých 11 % z tázaných je na internetu **3-4 hodiny denně**. Odpověď **i více**, zaregistrovalo nezanedbatelné zastoupení s 6,3 %. Mezi dívkami a chlapci byl největší nepoměr u odpovědi max. 1 hodinu, které zaznačilo 6,7 % chlapců, ale 20 % dívek, což považují z pohledu dívek za velice kladné.

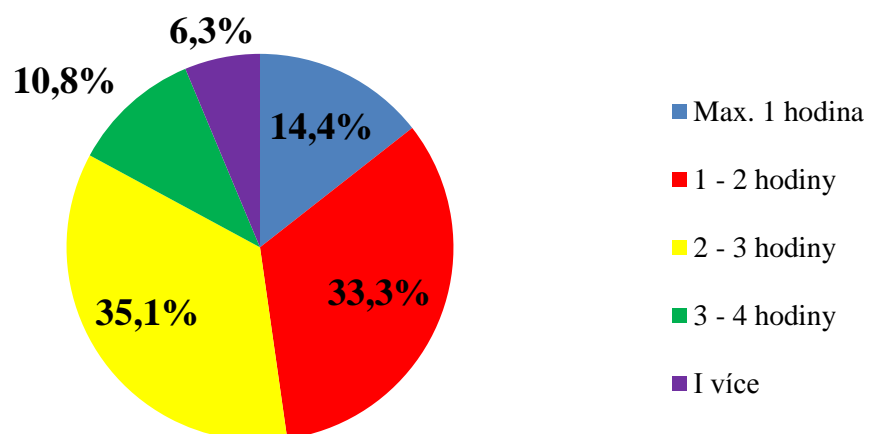
Celkový dojem z těchto získaných dat však úplně pozitivní není. Myslím si, že mládež tráví na internetu přespříliš času. Když se zamyslíme nad otázkou č. 3, ze které vyplývá, že mládež má ve školní den průměrně 3-4 hodiny volného času, tak velká část, ne-li veškerý volný čas je stráven s internetem. Jistěže připouštím, že mládež internet využívá i smysluplně například k plnění školních povinností, ale i tak si myslím, že času stráveného tímto způsobem je přespříliš. Alarmující je i číslo, které udává, že 6,3 % mládeže tráví denně na internetu více než 4 hodiny. U odpovědí se naskytly i čísla jako je 6 i 10 hodin strávených denně na internetu, což považují až za patologické užívání. Myslím si, že by si jednotlivci měli jasně vymezit dobu, kterou nutně potřebují na internetu strávit, a zároveň se přikláním k veřejně deklarovaným názorům, že by se nejen na internetu, ale celkově u počítače neměla strávit doba delší než 2 hodiny za den. V teoretické části této práce jsem zmiňovala, že ve výzkumu Saka v roce 2000, mládež internet užívala průměrně 3 hodiny týdně. Dnes by se téměř dalo říct, že jsou to 3 hodiny denně.

Je třeba si uvědomit, že z užívání internetu vyplývá řada rizik. Mládež si často myslí, že internet je bezpečným místem, kde se nemůže nic stát. Ale v poslední době dochází k rozmachu internetové kriminality a kyberšikany, který se zvyšuje hlavně s expanzí sociálních sítí, na kterých mládež tráví tolik svého drahocenného času.

	Dívky		Chlapci		Celkem	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Max. 1 hodina	13	19,7%	3	6,7%	16	14,4%
1 - 2 hodiny	22	33,3%	15	33,3%	37	33,3%
2 - 3 hodiny	20	30,3%	19	42,2%	39	35,1%
3 - 4 hodiny	7	10,6%	5	11,1%	12	10,8%
I více	4	6,1%	3	6,7%	7	6,3%
Celkem	66	100,0%	45	100,0%	111	100,0%

Tabulka č. 12 : Frekvence užívání internetu za den

Frekvence užívání internetu za den v %

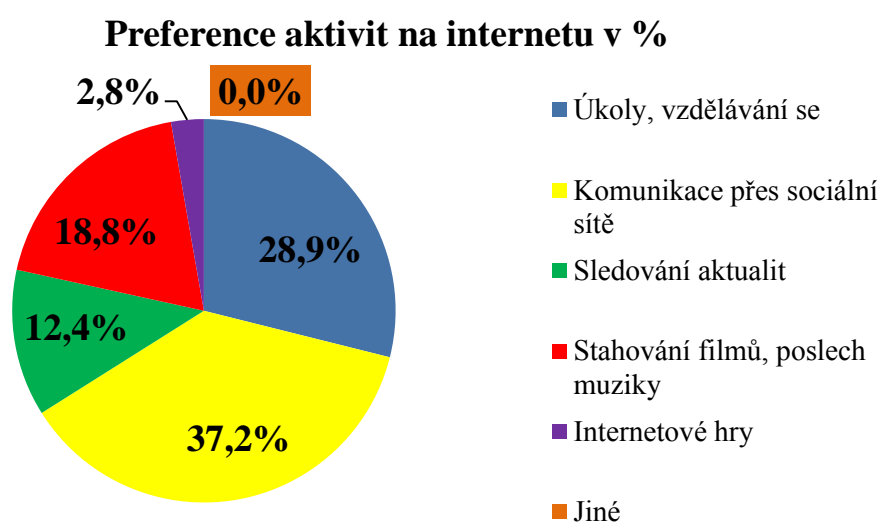
Graf č. 10 : Frekvence užívání internetu za den celkově

Položka č. 13 : Preference aktivit na internetu

Cílem této položky bylo zjistit, čemu se mládež nejčastěji věnuje během doby, kterou na internetu stráví. U této otázky mohli respondenti zaznačit dvě aktivity, které na internetu nejčastěji vykonávají. Ze všech získaných odpovědí, nejvíce dosáhla odpověď, **komunikuji přes sociální sítě** v 37,2 %. Další, v tomto případě potěšující aktivitou, je **plnění úkolů** či **vzdělávání**. Tato odpověď má téměř 29 %. Další aktivitou, ke které mládež užívá internet, je **stahování filmů** nebo **poslech hudby** v 18,8 %. 12,4 % získalo **sledování aktualit** a necelé 3 % **internetové hry**. **Jinou aktivitou** se na internetu nezabývá žádný z respondentů. Ze získaných dat vyplývá, že dívky využívají internet více ke vzdělávání a komunikaci přes sociální sítě, zato chlapci více hrají internetové hry a sledují aktuality.

	Dívky		Chlapci		Celkem	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Úkoly, vzdělávání se	46	33,3%	17	21,3%	63	28,9%
Komunikace přes sociální sítě	55	39,9%	26	32,5%	81	37,2%
Sledování aktualit	13	9,4%	14	17,5%	27	12,4%
Stahování filmů, poslech muziky	24	17,4%	17	21,3%	41	18,8%
Internetové hry	0	0,0%	6	7,5%	6	2,8%
Jiné	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Celkem	138	100,0%	80	100,0%	218	100,0%

Tabulka č. 13 : Preference aktivit na internetu

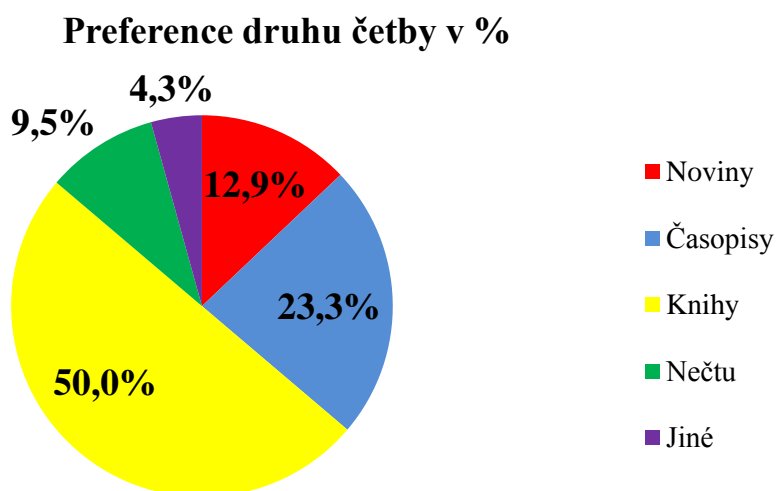
Graf č. 11: Preference aktivit na internetu celkově

Položka č. 14 : Preference druhu četby

Smyslem této položky bylo zjistit, co mládež nejraději čte a zda vůbec čte. V 50 % čte mládež nejčastěji **knihy**. Avšak z celkového počtu dívek četbu knih upřednostňuje 61,4 % dívek a 32,6 % chlapců, což je zřejmý rozdíl. 23,3 % populace mládeže čte **časopisy** a necelých 13 % **noviny**, zde je ale naopak vyšší procentuální zastoupení chlapců. Z celkového počtu tázané mládeže **nečte vůbec** 9,5 %. Alarmující na tomto zjištění je, že vůbec nečte 27,7 % chlapců. Odpověď **jiné** zaznamenali především chlapci, kteří uvedli, že čtou hlavně zpravodajství a bulvární články na internetu. Odpověď, která mě zaskočila, bylo vyjádření jedince, který poznamenal, že čte statusy na sociální síti. Z celkového pohledu všech odpovědí jsem u této otázky zaznamenala největší rozdíly mezi dívkami a chlapci.

	Dívky		Chlapci		Celkem	
	Četnost	%	Četnost	%	Četnost	%
Noviny	7	10,0%	8	17,4%	15	12,9%
Časopisy	18	25,7%	9	19,6%	27	23,3%
Knihy	43	61,4%	15	32,6%	58	50,0%
Nečtu	1	1,4%	10	21,7%	11	9,5%
Jiné	1	1,4%	4	8,7%	5	4,3%
Celkem	70	100,0%	46	100,0%	116	100,0%

Tabulka č. 14 : Preference druhu četby

Graf č. 12 : Preference druhu četby celkově

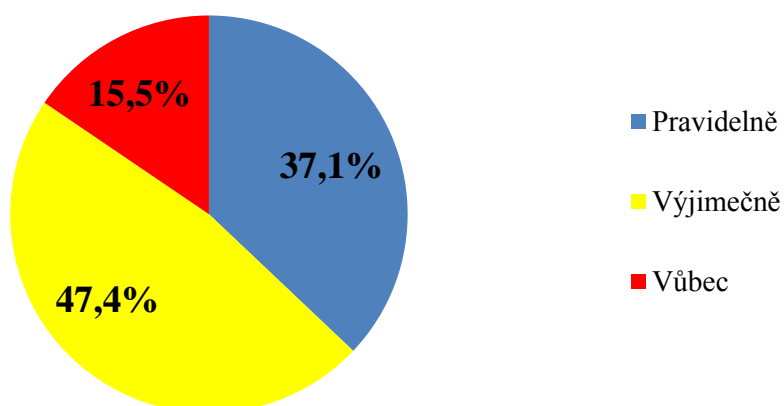
Položka č. 15 : Poslech rádia

Z celkového počtu respondentů rádio poslouchá pravidelně 37,1 % z dotázaných. Odpověď spíše výjimečně zadržela téměř celá polovina respondentů, přesně 47,4 %. 15,5 % mládeže rádio neposlouchá vůbec. Mohlo by se zdát, že popularita poslechu rádia mezi moderními trendy mediálních zprostředkovatelů ubývá, avšak jak vyplývá z uvedených výsledků, nelze poslech rádia zatracovat, protože tento mediální kanál užívá téměř 85 % z tázané populace a to ať už pravidelně, či výjimečně. Za zmínku také stojí zajímavý nepoměr v poslechu rádia u chlapců a dívek. Ze všech tázaných chlapců jsou pravidelnými posluchači v necelých 20%, ale za to každá druhá z dotazovaných dívek, je pravidelná posluchačka, tedy odpověď pravidelně zaznamenalo 47,1 % ze všech dotazovaných dívek.

	Dívky		Chlapci		Celkem	
	Četnost	%	Četnost	%	Četnost	%
Pravidelně	34	48,6%	9	19,6%	43	37,1%
Výjimečně	30	42,9%	25	54,3%	55	47,4%
Vůbec	6	8,6%	12	26,1%	18	15,5%
Celkem	70	100,0%	46	100,0%	116	100,0%

Tabulka č. 15 : Poslech rádia

Poslech rádia

Graf č. 13 : Poslech rádia celkově

5.1 Závěrečná zjištění

V začátku praktické části jsem si položila výzkumné otázky. Odpovědi na tyto otázky mi pomohou nejen k naplnění cíle práce, ale podají stručné shrnutí v podobě závěrečných zjištění.

- *Mají více volného času dívky, nebo chlapci?*

Dle získaných hodnot mají více volného času chlapci. Ve školní den mají chlapci o 1 hodinu volného času více než dívky. Ve dny volna, tedy o víkendu či prázdninách mají chlapci v průměru až o 3 hodiny více volného času než dívky.

- *Které aktivity ve volném čase upřednostňuje středoškolská mládež?*

Mládež ve svém volném čase preferuje především sportovní aktivity, činnosti spojené s internetem nebo svůj volný čas nejčastěji tráví posezením s přáteli. Dalšími aktivitami, které mají vyšší procento zastoupení, jsou odpočinek či poslech hudby.

- *Preferuje mládež spontánní trávení volného času před organizovaným?*

Většina mládeže si dle získaných dat svůj volný čas organizuje sama nebo se svými kamarády. Nízké procento mládeže svůj volný čas tráví v nějaké volnočasové či školní organizaci. Můžeme konstatovat, že mládež preferuje spontánní trávení volného času před organizovaným.

- *Které překážky brání nejčastěji mládeži ve volném čase?*

Mezi překážky, které nejvíce brání mládeži ve volném čase, patří nedostatek času a finanční prostředky. Tyto bariéry byly voleny nejčastěji.

- *Jak často mládež přichází do kontaktu s televizí, internetem či rádiem?*

Odpovědi na tyto otázky lze jen těžko generalizovat. Můžeme však říct, že mládež užívá internet každý den, nejčastěji v průměru 2-3 hodiny. Na televizi se každý den dívá necelá půlka mládeže. Zbylá část mládeže se na televizi dívá ob den, ve dnech volna nebo se na televizi nedívá vůbec. Rádio poslouchá majorita mládeže spíše výjimečně.

Závěr

Cílem práce bylo zmapovat způsoby a dobu trávení volného času u středoškolské mládeže, smysluplnost využívání doby, kdy život mladého člověka není zaplněn povinnými aktivitami. Dále jsem zjišťovala, zda existují rozdíly mezi volným časem dívek a chlapců, význam volnočasových organizací oproti spontánnímu trávení volného času či zmapování bariér ve volném čase mládeže. Část této práce byla zaměřena i na masová média, která se stávají čím dál častější komponentou ve volném čase mládeže.

Prostředkem ke zjištění stanoveného cíle byl písemný dotazník položený 120 respondentům z řad středoškolské mládeže Olomouckého kraje, který doplnilo ústní upřesnění otázek.

Z dat zjištěných dotazováním vyplývá, že dívky mají oproti chlapcům méně volného času, což může být zapříčiněno jednak vyšším podílem dívek na práci v domácnosti, ale i dalšími faktory, jako vyšší motivace některých dívek pro vzdělávací aktivity a přípravu do školy nebo obavy rodičů o bezpečnost dcery, ale i jiné individuální příčiny.

Nejfrekventovanějšími aktivitami se staly shodně sportovní vyžití, což je zcela jistě přínosné a aktivity spojované s internetem. To je naopak z fyziologického hlediska alarmující, protože každodenní a dlouhodobá práce s počítačem nese zcela jistě zdravotní rizika. Bez nebezpečí není ani nejpreferovanější prostředí sociálních sítí, jak dokazují množící se případy kyberšikany a dalších ohrožení, které anonymní prostředí přináší. Je to však také možnost, jak ovlivnit mladé lidi pozitivně třeba podporou motivujících příkladů a jejich příznivým hodnocením.

Významnou část volného času tráví mládež mezi svými vrstevníky, jejichž názory a posuzování se promítají do hodnotového žebříčku. Také filozofie subkultury dospívání má specifická hodnotící kritéria, lišící se od názorů světa dospělých, s jejichž vlivem je třeba počítat.

Pokles zájmu o četbu je dnes obecně známý jev, a tak téměř 10 % mladých lidí, kteří se četbou nezabývají vůbec, sice nepřekvapí, ale toto zjištění je smutné. Zaujala mě však poměrně nízká sledovanost televize. Někteří respondenti dokonce uvedli, že se na televizi nedívají vůbec. Programová nabídka patrně neodpovídá nárokům mladé generace, i když je mezi nimi mnoho těch, kteří sledují zpravodajské a vzdělávací pořady.

Volný čas si mládež téměř výhradně zařizuje sama a jen necelých 30 % je zapojeno v některé společenské organizaci. V současnosti stoupá také komercializace volnočasových aktivit, a proto jeho financování jako překážku uvádí téměř pětina dotázaných.

Zjistit, s kým, jakou činností a jak dlouho tráví mladý člověk svůj volný čas je důležité i proto, že se v této době utvrzují jeho neoficiální názory a postoje. Sotva můžeme čekat, že mládež se bude věnovat jen vzdělávacím aktivitám. Čas strávený s vrstevníky je určitě přínosnější pro rozvoj sociálních kontaktů než anonymní komunikace na sociálních sítích internetu. Zcela jistě by však měly být celospolečensky podpořeny relaxační a rekreační sportovní aktivity mládeže a volnočasové instituce vůbec.

Volný čas je specifickou a velmi rozsáhlou problematikou. Proto je třeba uznat, že nebylo v mých možnostech prozkoumat veškeré aspekty této oblasti, ale to může být předmětem dalších výzkumných prací. Avšak můžu konstatovat, že předem stanovený cíl práce byl splněn. Získané poznatky z této práce mohou být využity především ve školství, ale i v odvětvích, jejichž předmětem je mládež či volný čas v jakýchkoli souvislostech.

Seznam použitých zdrojů

- BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno : Barrister & Principal, 2001. 392 s. ISBN 80-85947-67-6.
- HODAŇ, B., DOHNAL, T. *Rekreologie*. 1.vyd. Olomouc : Hanex, 2005. 202 s. ISBN 80-85783-48-7.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha : Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
- JANIŠ, K. *Úvod do problematiky volného času*. 1.vyd. Opava : Slezská univerzita v Opavě, 2009. 61 s. ISBN 978-80-7248-530-7.
- JEDLIČKA, R. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1.vyd. Praha : Themis, 2004. 478. s. ISBN 80-7312-038-0.
- JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. *Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha : Portál, 2003. 207 s. ISBN 80-7178-697-7.
- KRAUS, B. POLÁČKOVÁ, V. et al. *Člověk, prostředí, výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno : Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
- KRAUS, B. et al. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno : Paido, 2006. 156 s. ISBN 80-7315-125-1.
- LINHART, J. a kol. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1996. 1. a 2. svazek. ISBN 80-7184-311-3.
- MACEK, P. *Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 207 s. ISBN 80-7178-348-X.
- MÍČIENKA, M., JIRÁK, J. a kol. *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. Praha : Portál, 2007. 296 s. ISBN 978-80-7367-315-4.
- PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. vyd., aktualiz. Praha : Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
- POSPÍŠILOVÁ, H. et al. *Mládež, hodnoty a volný čas*. 1. vyd. Olomouc : Hanex, 2010. 272 s. ISBN 978-80-7409-036-3.

PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E. MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vyd., aktualiz. Praha : Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

SPOUSTA, V. a kol. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1994. 183 s. ISBN 80-210-1007-X.

SAK, P. *Proměny české mládeže*. 1. vyd. Praha : Petrklíč. 2000. 291 s.

ISBN 80-7229-042-8.

SAK, P., SAKOVÁ K. *Mládež na křižovatce*. Praha : Svoboda servis, 2004. 240 s. ISBN 80-86320-33-2.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 403 s. ISBN 80-7178-308-0.

VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno : Paido, 1995, 194 s. ISBN 80-901737-9-9.

Volný čas a prevence u dětí a mládeže [online]. Praha : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, odbor pro mládež, 2002. 48 s. [cit. 20-02-2012]

Dostupný z <<http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/olnycas.pdf>>

Seznam tabulek a grafů

Tabulky

Tabulka č. 1: Pohlaví respondentů (v textu s. 36)

Tabulka č. 2: Kvantum volného času ve školní den (v textu s. 38)

Tabulka č. 3: Kvantum volného času o víkendu, prázdninách (v textu s. 38)

Tabulka č. 4 : Nejčastější aktivity ve volném čase mládeže v textu s. 40

Tabulka č. 5: Návštěvnost volnočasových organizací (v textu s. 41)

Tabulka č. 6 : Aktivity mládeže ve volném dle organizační formy (v textu s. 42)

Tabulka č. 7 : Bariéry ve volném čase mládeže (v textu s. 43)

Tabulka č. 8 : Frekvence sledování televize (v textu s. 44)

Tabulka č. 9 : Frekvence sledování televize za den (v textu s. 45)

Tabulka č. 10 : Preference žánrů při sledování televize (v textu s. 46)

Tabulka č. 11 : Frekvence užívání internetu (v textu s. 47)

Tabulka č. 12 : Frekvence užívání internetu za den (v textu s. 49)

Tabulka č. 13 : Preference aktivit na internetu (v textu s. 50)

Tabulka č. 14 : Preference druhu četby (v textu s. 51)

Tabulka č. 15 : Poslech rádia (v textu s. 52)

Grafy

Graf č. 1: Pohlaví respondentů celkově (v textu s. 36)

Graf č. 2 : Nejčastější aktivity ve volném čase celkově (v textu s. 40)

Graf č. 3 : Návštěvnost volnočasových organizací celkově (v textu s. 41)

Graf č. 4 : Aktivity mládeže ve volném čase dle organizační formy celkově (v textu s. 42)

Graf č. 5 : Bariéry ve volném čase mládeže celkově (v textu s. 43)

Graf č. 6 : Frekvence sledování televize celkem (v textu s. 44)

Graf č. 7 : Frekvence sledování televize za den celkem (v textu s. 45)

Graf č. 8 : Preference žánrů při sledování televize (v textu s. 46)

Graf č. 9 : Frekvence užívání internetu celkově (v textu s. 47)

Graf č. 10 : Frekvence užívání internetu za den celkově (v textu s. 49)

Graf č. 11: Preference aktivit na internetu celkově 50 (v textu s. 50)

Graf č. 12 : Preference druhu četby celkově (v textu s. 51)

Graf č. 13 : Poslech rádia celkově (v textu s. 52)

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Dotazník

Milí studenti,

prosím Vás o vyplnění anonymního dotazníku. Získaná data mi budou podkladem pro zpracování bakalářské práce na téma „Mládež a volný čas“.

Zakroužkujte jednu nejvhodnější odpověď, není-li v závorce za otázkou uvedeno jinak. U otevřené otázky stručně vypište.

Děkuji za Váš čas,

Jana Jurajdová, studentka pedagogické fakulty UP.

1) Vaše pohlaví:

- a) Žena
- b) Muž

2) Co si představíš pod pojmem volný čas?

.....

3) Kolik volného času průměrně denně máš? (uved' v hodinách)

- a) Ve školní den

.....

- b) O víkendu, prázdninách

.....

4) Jakým způsobem obvykle trávíš svůj volný čas? (vyber max. 3 nejčastější aktivity)

- a) Sportem
- b) Sledováním televize, DVD
- c) Surfováním po internetu
- d) Poslechem hudby
- e) Četbou knih, novin
- f) Tvůrčí činností
- g) Posezením s přáteli
- h) Sebevzděláváním
- i) Návštěvou muzea, divadla, kina, koncertu
- j) Návštěvou diskoték, klubů
- k) Odpočinkem, relaxací
- l) Jiným způsobem (uveď které).....

5) Navštěvuješ ve svém volném čase nějakou volnočasovou organizaci?

- a) Ano (uveď zaměření této organizace).....
- b) Ne

6) Svůj volný čas převážně trávíš aktivitami, které:

- a) Organizuje škola
- b) Organizuje jiná organizace
- c) Jsou v mé vlastní režii (sám/s kamarády)
- d) Kombinací předchozího (uveď).....

7) Existují nějaké překážky, které ti brání trávit volný čas tak, jak bys chtěl/a?

- a) Ano, finanční prostředky
- b) Ano, nízká nabídka aktivit v místě bydliště
- c) Ano, nedostatek času
- d) Ne, neexistuje žádná překážka
- e) Existuje jiná překážka (uveď jaká).....

8) Jak často sleduješ televizi?

- a) Každý den
- b) Každý druhý den
- c) Jen o víkendu a prázdninách
- d) Nesleduji televizi vůbec

9) Jestliže sleduješ televizi každý den, kolik průměrně času u ní denně strávíš?

- a) Max. 1 hodinu
- b) 1-2 hodiny
- c) 2-3 hodiny
- d) 3-4 hodiny
- e) I více (uveď kolik).....

10) jaký žánr preferuješ při sledování televize? (vyber max. 2 nejčastější žánry)

- a) Filmy, seriály
- b) Zpravodajství, dokumentární pořady
- c) Sportovní přenosy
- d) Televizní pořady, soutěže
- e) Jiné (uveď které).....

11) Jak často užíváš internet?

- a) Každý den
- b) Každý druhý den
- c) Jen o víkendu a prázdninách
- d) Internet neuvžívám vůbec

12) Jestliže užíváš internet každý den, kolik průměrně času u něho strávíš?

- a) Max. 1 hodinu
- b) 1-2 hodiny
- c) 2-3 hodiny
- d) 3-4 hodiny
- e) I více (uveď kolik).....

13) K čemu nejčastěji využíváš internet? (vyber max. 2 nejčastější aktivity)

- a) Zpracovávám úkoly do školy, vzdělávám se
- b) Komunikuji s přáteli přes sociální sítě
- c) Sleduji aktuality
- d) Stahuji filmy, poslouchám muziku
- e) Hraji hry
- f) Jiné (uved' které).....

14) Co nejčastěji čteš?

- a) Noviny
- b) Časopisy
- c) Knihy
- d) Nečtu
- e) Jiné (uved' které).....

15) Posloucháš rádio?

- a) Ano, pravidelně
- b) Spíše výjimečně
- c) Ne, vůbec

Anotace

Jméno a příjmení:	Jana Jurajdová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Zuzana Tichá, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Mládež a volný čas
Název v angličtině:	Adolescents and leisure time
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá problematikou volného času mládeže. Tato práce je členěna do dvou částí. První část je zaměřena na teoretické poznatky z oblasti volného času a vývojového období mládeže. Teoretická část se věnuje i médiím, která jsou častou komponentou ve volném čase mládeže. Praktická část je zpracována na základě empirického výzkumu, který byl realizován pomocí dotazníkového šetření u středoškolské mládeže. Tento výzkum si kladl za cíl zmapovat současnou problematiku volného času mládeže. Na základě zjištěných skutečností jsou získaná data interpretována do závěrečných zjištění.
Klíčová slova:	Volný čas, volnočasové aktivity, mládež, média.
Anotace v angličtině:	The Bachelor thesis is focused on problems of adolescents and their leisure time. This thesis is divided into two parts. The first part focuses on the theoretical pieces of knowledge from the free time field and the adolescent evolutionary period. The theoretical part also includes the media, which are often the part of the children and adolescent leisure time. The practical part of the thesis is based on the results of the empirical research which was performed in the secondary grammar schools. During the research the questionnaire was used. The aim of the research was to chart the present situation of the adolescent free time. The acquired data are introduced into the final survey on the basis of the gained facts.
Klíčová slova v angličtině:	Leisure time, leisure time activities, adolescents, media.
Přílohy vázané v práci:	Dotazník
Rozsah práce:	60 stran
Jazyk práce:	český jazyk